ISSN 2657-3326

OŚRODEK SPRAW AZJATYCKICH
Uniwersytet Łódzki

PAŹDZIERNIK 2026

MONITOR ASEAN

„Monitor ASEAN" omawia i komentuje najważniejsze wydarzenia związane z aktualną sytuacją polityczną, gospodarczą i społeczną w państwach Stowarzyszenia Narodów Azji Południowo-Wschodniej, ze szczególnym naciskiem na działania Chin w regionie.

DR MATEUSZ CHATYS

OŚRODEK SPRAW AZJATYCKICH
UNIWERSYTET ŁÓDZKI

MONITOR ASEAN

PAŹDZIERNIK 2026

STRATEGICZNE PARTNERSTWO POLSKI I WIETNAMU

Polska i Wietnam podniosły rangę wzajemnych relacji do poziomu partnerstwa strategicznego, co ogłoszono podczas wizyty premiera Donalda Tuska w Hanoi. Współpraca obejmie m.in. gospodarkę, energetykę, nowe technologie, naukę, obronność, edukację i kulturę. Oba państwa przyjęły plan działań na lata 2026–2030 oraz zapowiedziały powołanie międzyrządowej komisji ds. współpracy gospodarczej. Jednym z głównych celów jest zwiększenie wartości wymiany handlowej do 6 mld USD do 2030 r., przy wykorzystaniu Polski jako bramy dla wietnamskich towarów do Europy Środkowo-Wschodniej i Wietnamu jako punktu wejścia dla polskich firm na rynek ASEAN.

I.STOSUNKI WEWNĄTRZ ASEAN

1 października: Indonezja przeprowadziła gruntowną rekonstrukcję rządu. Prezydent Prabowo Subianto przeprowadził szeroką rekonstrukcję rządu, obejmującą łącznie 15 zmian na stanowiskach ministerialnych, wiceministerialnych, kierowniczych w administracji państwowej oraz na stanowisku szefa policji. Najważniejszą zmianą w obszarze polityki zagranicznej jest zastąpienie ministra Sugiono przez zawodowego dyplomatę Arrmanathę Christiawana Nasira, dotychczasowego wiceministra spraw zagranicznych, który wcześniej pełnił funkcję ambasadora Indonezji we Francji i przy ONZ oraz rzecznika indonezyjskiego MSZ. Sugiono, bliski współpracownik prezydenta i sekretarz generalny rządzącej partii Gerindra, został natomiast mianowany ministrem koordynującym ds. rozwoju społecznego i kultury. Rekonstrukcja obejmuje również zmiany w kluczowych resortach gospodarczych, w tym powołanie Muhammada Sarmudżiego na ministra przemysłu, a także wymianę szefa policji. Przebudowa gabinetu następuje w warunkach narastających wyzwań gospodarczych związanych z konfliktem na Bliskim Wschodzie i szerszymi napięciami geopolitycznymi, a także po okresie krajowej debaty nad kierunkiem polityki zagranicznej prezydenta Prabowo Subianto.

1 października: niemiecki producent układów scalonych otworzył fabrykę w Tajlandii. Niemiecki producent układów scalonych Infineon Technologies uruchomił w Tajlandii nowy zakład produkcyjny, wzmacniając tym samym

pozycję tego państwa jako rozwijającego się ośrodka przemysłu półprzewodników w Azji Południowo-Wschodniej. Obiekt w Bang Bo w prowincji Samut Prakan będzie zakładem typu back-end, w którym układy scalone są poddawane końcowemu przetwarzaniu, montażowi i testom przed wprowadzeniem na rynek. Początkowa wartość inwestycji przekracza 113,57 mln USD, a zakład dysponuje do 30 tys. m² pomieszczeń typu cleanroom, których powierzchnia może docelowo zostać zwiększona do 150 tys. m². Infineon traktuje przedsięwzięcie jako inwestycję długoterminową, której znaczenie wynika m.in. z dogodnego położenia Tajlandii względem kluczowych rynków azjatyckich. Rozbudowa ma również zwiększyć odporność łańcuchów dostaw przedsiębiorstwa poprzez stworzenie alternatywnego źródła produkcji dla klientów. W przypadku zakłóceń w jednym z zakładów, m.in. w Malezji, część produkcji może zostać przeniesiona do Tajlandii, ograniczając ryzyko związane z koncentracją działalności w pojedynczej lokalizacji.

3 października: państwa ASEAN przeprowadziły drugie wspólne ćwiczenia z Indiami - ASEAN-India Maritime Exercise (AIME 2026). Ćwiczenia zrealizowane u wybrzeży Filipin obejmowały fazę portową i morską, tworząc przestrzeń do wymiany doświadczeń, koordynacji operacyjnej oraz doskonalenia współpracy pomiędzy siłami morskimi uczestniczących państw. W ramach fazy portowej zorganizowano spotkania dowódców i przedstawicieli marynarek wojennych, wydarzenia sportowe, inicjatywy społeczne oraz wymianę wiedzy eksperckiej. Istotnym elementem przygotowań do działań na morzu były również ćwiczenia sztabowe, synchronizacja procedur operacyjnych i odprawy przed rozpoczęciem rejsu, które miały ujednolicić sposób działania poszczególnych jednostek. W fazie morskiej indyjskie okręty NS Sahyadri i INS Kulish uczestniczyły w szeregu praktycznych przedsięwzięć, obejmujących operacje pomocy humanitarnej i reagowania na klęski żywiołowe, ćwiczenia abordażowe, a także uzupełnianie zapasów podczas ruchu. Ważną rolę odegrały również działania z wykorzystaniem śmigłowców, w tym lądowania na pokładach innych okrętów, pionowe uzupełnianie zaopatrzenia oraz ewakuacja medyczna.

4 października: Filipiny włączyły do służby okręt patrolowy przekazany przez Tajwan. Filipińska straż przybrzeżna formalnie włączyła do swojej floty odnowiony tajwański okręt patrolowy, któremu nadano nazwę BRP Sarangani (6177). Statek, wcześniej eksploatowany przez tajwańską straż przybrzeżną jako Kinmen (CG123), został pozyskany, wyremontowany i następnie przekazany filipińskiej straży przez fundację We Protect our Seas, która podkreśla, że jej celem było zwiększenie zdolności państwa do prowadzenia działań morskich bez dodatkowych obciążeń finansowych. Włączenie BRP Sarangani do służby następuje w okresie intensyfikacji aktywności filipińskiej straży na Morzu Południowochińskim i w innych częściach wyłącznej strefy ekonomicznej Filipin, gdzie dochodzi do regularnych konfrontacji z jednostkami chińskimi.

Symboliczne znaczenie transferu wzmacnia fakt, że w dniu wcielenia okrętu do służby trzy jednostki tajwańskiej straży przybrzeżnej operowały w pobliżu filipińskiego BRP Teresa Magbanua, który monitorował chiński statek badawczy Jia Hai Ke 7 oraz eskortujące go jednostki chińskiej straży przybrzeżnej w rejonie północnego krańca wyłącznej strefy ekonomicznej Filipin.

5 października: Mjanma przeprowadziła serię nalotów. Siły zbrojne Mjanmy przeprowadziły serię nalotów na obozy dla osób wewnętrznie przesiedlonych w stanie Arakan, powodując śmierć co najmniej ośmiu osób i raniąc kolejne. Według Armii Arakanu (Arakan Army), organizacji zbrojnej kontrolującej znaczną część regionu, jeden z nalotów przeprowadzony przez samolot Y-12 uderzył w schronienie dla przesiedleńców oraz pobliską wieś w kontrolowanym przez nią okręgu Ponnagyun, zabijając jedną osobę i raniąc dwie. Wcześniejszy atak na inny obóz miał pochłonąć sześć ofiar. Informacje te potwierdziło lokalne stowarzyszenie młodzieżowe, podkreślając, że wszystkie ofiary były cywilami. Ataki wpisują się w szerszą kampanię prowadzoną przez armię Mjanmy przeciwko Armii Arakanu, która od końca 2023 r. przejęła kontrolę nad znaczną częścią stanu. W obliczu ograniczonej obecności wojskowej na tym obszarze junta coraz częściej wykorzystuje lotnictwo jako narzędzie utrzymywania pozycji i przeciwdziałania dalszym stratom terytorialnym.

6 października: w Laosie mianowano nowego premiera. Zgromadzenie Narodowe Laosu jednogłośnie zatwierdziło istotną zmianę na najwyższych szczeblach władzy, odwołując Sonexaya Siphandone'a z funkcji premiera i powierzając stanowisko jego dotychczasowemu zastępcy Saleumxayowi Kommasithowi. Sam Sonexay został przewodniczącym Zgromadzenia Narodowego, zajmując stanowisko pozostające nieobsadzone od śmierci Xaysomphone'a Phomvihane'a w sierpniu tego roku. Nowy premier, 57-letni Saleumxay, jest doświadczonym dyplomatą, który przez większość kariery związany był z ministerstwem spraw zagranicznych. W latach 2016–2024 pełnił funkcję ministra spraw zagranicznych, był również przedstawicielem Laosu przy Organizacji Narodów Zjednoczonych, a od 2022 r. sprawował urząd wicepremiera. Nie przedstawiono opinii publicznej oficjalnego powodu zmiany personalnej na stanowisku premiera. Odwołanie Sonexaya mogło wynikać z bieżących uwarunkowań politycznych lub gospodarczych, a nie z długofalowej decyzji o zmianie przywództwa. Wypowiedzi nowego premiera przed Zgromadzeniem Narodowym wskazują, że istotnym elementem obecnych wyzwań pozostaje sytuacja gospodarcza.

6 października: prezydent Polski złożył pierwszą w historii oficjalną wizytę na Filipinach. Podczas wizyty prezydenta Karola Nawrockiego w Manili przedstawiciele obu stron podpisali porozumienie o wzajemnej pomocy prawnej w sprawach karnych, które ma wzmocnić współpracę obu państw w zwalczaniu

przestępczości oraz usprawnić wymianę informacji i współdziałanie organów wymiaru sprawiedliwości. Nowe porozumienie uzupełnia wcześniejsze działania w dziedzinie współpracy prawnej, w tym zawartą w tym roku umowę dotyczącą przekazywania osób skazanych. Oba państwa wyraziły również gotowość do rozpoczęcia negocjacji w sprawie porozumienia regulującego warunki ekstradycji. Podczas spotkania z prezydentem Ferdinandem Marcosem Jr. liderzy omówili zagadnienia dotyczące zacieśnienia współpracy w dziedzinie obronności i bezpieczeństwa, handlu, przemysłu, rolnictwa, nauki i technologii, infrastruktury cyfrowej, energetyki, współpracy prawnej oraz kontaktów międzyludzkich. Rozmowy wskazały ponadto na rosnący potencjał współpracy w sektorach zaawansowanych technologii. Filipiny i Polska dążą do finalizacji memorandum dotyczącego współpracy w obszarze technologii informacyjno-komunikacyjnych, obejmującego m.in. cyberbezpieczeństwo, elektroniczną administrację i łączność cyfrową. Rozwijane są również kontakty między Filipińską Agencją Kosmiczną a Polską Agencją Kosmiczną, co otwiera perspektywy współpracy w zakresie technologii kosmicznych, nauki i innowacji. Przywódcy omówili również kwestie regionalne i międzynarodowe, w tym sytuację na Morzu Południowochińskim oraz bezpieczeństwo Ukrainy i Europy, podkreślając wspólne przywiązanie do praworządności w stosunkach międzynarodowych i pokojowego rozwiązywania konfliktów. Marcos szczególnie pozytywnie odniósł się do przystąpienia Polski do Traktatu o Przyjaźni i Współpracy w Azji Południowo-Wschodniej, postrzegając ten krok jako podstawę do dalszego rozwijania relacji między Polską a ASEAN. Istotnym czynnikiem pogłębiającym więzi pozostaje także około 25-tysięczna społeczność filipińska w Polsce.

7 października: prezydent Mjanmy złożył wizytę w Malezji. Podczas swojej dwudniowej wizyty Min Aung Hlaing spotkał się z premierem Anwarem Ibrahimem, a także wziął udział w dialogu gospodarczym z przedstawicielami malezyjskiego rządu. Wizyta wpisuje się w stopniowe odbudowywanie kontaktów władz Mjanmy z częścią państw ASEAN, mimo że od wojskowego przewrotu w 2021 r. przywódcy tego kraju pozostają wykluczeni z najwyższych szczebli spotkań ASEAN. Szczególne znaczenie ma kontekst współpracy migracyjnej, ponieważ kilka dni przed wizytą do Mjanmy powróciło z Malezji około 1500 jej obywateli. Kuala Lumpur deklaruje, że około 5000 obywateli Mjanmy zgodziło się na stopniową repatriację, podczas gdy pod koniec sierpnia w malezyjskich ośrodkach detencyjnych przebywało 11804 obywateli tego państwa. Organizacja Narodów Zjednoczonych oraz organizacje praw człowieka krytykują te transfery, wskazując na utrzymującą się niestabilność i ryzyko prześladowań, a także przymusowego wcielenia powracających do wojska. Mimo to premier Anwar Ibrahim zadeklarował, że jego rząd będzie podejmował wszelkie możliwe działania na rzecz ponownej integracji Mjanmy ze wspólnotą

ASEAN, co stanowi istotny sygnał stopniowego odbudowywania kontaktów między częścią państw regionu a władzami w Naypyidaw. Po spotkaniu z Min Aung Hlaingiem podkreślił również, iż różnice dotyczące procesów demokratycznych należy respektować i jednocześnie wskazał na gotowość rządu Mjanmy do współpracy.

7 października: filipińska straż przybrzeżna wzmacnia swoją obecność na spornym obszarze Morza Południowochińskiego. Filipińska straż przybrzeżna uruchomiła okręg pomocniczy swojej formacji w archipelagu Kalayaan, wzmacniając obecność instytucjonalną Filipin na Morzu Południowochińskim. Nowa jednostka, zainaugurowana na wyspie Thitu, uzupełnia wcześniej utworzoną tam strukturę regularnej straży przybrzeżnej. Rozwiązanie to ma umożliwić szybsze reagowanie na incydenty, podtrzymywanie długotrwałych działań operacyjnych oraz sprawniejszą koordynację z władzami lokalnymi i innymi instytucjami. Archipelag Kalayaan, położony w prowincji Palawan i obejmujący kilka istotnych obiektów geograficznych na Wyspach Spratly, znajduje się w centrum napięć związanych ze sporem między Filipinami a Chinami, gdzie dochodzi do konfrontacji z udziałem chińskich jednostek.

8 października: Międzynarodowy Trybunał Karny (MTK) uznał byłego prezydenta Filipin za zdolnego do udziału w procesie. Sędziowie MTK uznali byłego prezydenta Filipin Rodrigo Duterte za zdolnego do udziału w procesie dotyczącym zbrodni przeciwko ludzkości związanych z prowadzoną przez niego kampanią antynarkotykową. Orzeczenie oparto na ustaleniach niezależnego zespołu ekspertów oraz stanowiskach przedstawionych przez strony postępowania i jego uczestników. Eksperci jednomyślnie stwierdzili, że Duterte potrafi zrozumieć stawiane mu zarzuty, charakter i konsekwencje procesu, analizować materiał dowodowy oraz skutecznie współpracować z obrońcami. Tym samym Trybunał odrzucił argumentację obrony, która wskazywała na podeszły wiek byłego przywódcy, pogarszający się stan zdrowia i zaburzenia funkcji poznawczych jako przeszkody uniemożliwiające mu udział w rozprawie. Duterte, który ma 81 lat i pozostaje w areszcie MTK od marca 2025 r., ma stanąć przed sądem 30 listopada.

9 października: Filipiny ratyfikowały umowę z zakresu bezpieczeństwa z Francją. Senat zatwierdził ratyfikację umowy o statusie sił zbrojnych przebywających na terytorium drugiego państwa (SOVFA) między Filipinami a Francją, przyjmując stosowną rezolucję 17 głosami. Porozumienie, podpisane w marcu przez filipińskiego ministra obrony Gilberto Teodoro Jr. i francuską minister sił zbrojnych i weteranów Catherine Vautrin, ustanawia wzajemne ramy prawne regulujące obecność oraz działalność sił zbrojnych obu państw, w tym ich personelu cywilnego, na terytorium partnera. Umożliwia tym samym rozszerzenie współpracy w zakresie obronności, wspólnych ćwiczeń i szkoleń

wojskowych, pomocy humanitarnej oraz innych przedsięwzięć uzgodnionych przez obie strony. Przyjęcie rezolucji przedstawiono jako wydarzenie historyczne, ponieważ Francja jest pierwszym państwem europejskim, z którym Filipiny zawarły tego rodzaju porozumienie.

10 października: premier Wietnamu złożył wizytę w Kambodży. W ramach pierwszej oficjalnej wizyty w Kambodży premier Wietnamu Le Minh Hung spotkał się ze swoim odpowiednikiem Hun Manetem, a także z przewodniczącą Zgromadzenia Narodowego Khuon Sudary oraz Hun Senem, przewodniczącym Kambodżańskiej Partii Ludowej i Senatu. Podczas rozmów premierzy byli świadkami wymiany sześciu dokumentów dotyczących współpracy w dziedzinie bezpieczeństwa, przeciwdziałania narkomanii i zwalczania przemytu narkotyków, handlu, kultury, edukacji oraz kształcenia. Ważnym wymiarem wizyty było również pogłębianie więzi gospodarczych. Le Minh Hung i Hun Manet współprzewodniczyli Forum Biznesowemu Wietnam–Kambodża 2026, podczas którego przedstawiciele przedsiębiorstw i instytucji obu państw wymienili pięć kolejnych dokumentów dotyczących współpracy. Szczególne znaczenie mają zmienione świadectwa rejestracji inwestycji zagranicznych dla projektów spółki THACO AGRI, obejmujących uprawę drzew i hodowlę zwierząt w kambodżańskich prowincjach Kratie i Ratanakiri. Łączna wartość tych przedsięwzięć wynosi 648 mln USD, co wskazuje na istotną skalę zaangażowania wietnamskiego kapitału w kambodżańskim sektorze rolno-spożywczym. W ramach wizyty premier odwiedził także projekt Angkormilk, realizowany w Phnom Penh przez wietnamską spółkę mleczarską Vinamilk.

10 października: według prezydenta Filipin ASEAN jest coraz bliżej rozwiązania konfliktu w Mjanmie. W wywiadzie udzielonym podczas wizyty w Singapurze prezydent Ferdinand Marcos Jr stwierdził, że w działaniach ASEAN na rzecz rozwiązania konfliktu w Mjanmie pojawiły się pierwsze oznaki postępu, choć organizacja nadal spotyka się z krytyką za nieskuteczność. Podkreślił, że w ramach swojego przewodnictwa w ASEAN Filipiny dążą do zmiany podejścia organizacji wobec władz wojskowych Mjanmy, ponieważ przyjęty w 2021 r. pięciopunktowy konsensus pokojowy nie przyniósł oczekiwanych rezultatów. Marcos zaznaczył, że choć zasady konsensusu pozostają właściwe, konieczne stało się poszukiwanie dodatkowych sposobów oddziaływania. Za wstępny sygnał zmiany uznał wznowienie kontaktów międzynarodowych przez przywódcę Mjanmy Min Aung Hlainga, który odwiedził Laos, Tajlandię, Kambodżę, Wietnam i Malezję. Filipiński prezydent odrzucił zarazem argument, że zasada nieingerencji i konieczność wypracowywania wspólnego stanowiska przez państwa członkowskie uniemożliwiają ASEAN skuteczne działanie. Jego zdaniem poszukiwanie konsensusu pozostaje źródłem siły organizacji, nawet jeśli poszczególne państwa różnią się w ocenie sytuacji i preferowanych metod postępowania.

12 października: prezydent Filipin złożył pięciodniową wizytę roboczą w Singapurze. Wśród najważniejszych rezultatów Ferdinand Marcos Jr wskazał rozmowy z przedstawicielami FedEx, Mitsubishi Corporation i Vena Energy. FedEx planuje rozbudowę centrum logistycznego Clark Gateway Hub w prowincji Pampanga, którego uruchomienie przewidziano na czwarty kwartał 2028 r. Zwiększenie możliwości obsługi międzynarodowych przewozów lotniczych i ładunków specjalistycznych ma ułatwić mikro-, małym i średnim przedsiębiorstwom z Filipin dostęp do rynków światowych. Z kolei Mitsubishi Corporation zamierza zainwestować 700 mln USD w Ayala Corporation (jeden z najstarszych i największych konglomeratów na Filipinach), co Marcos określił jako jedną z największych zagranicznych inwestycji kapitałowych na Filipinach w ostatnich latach. Istotnym elementem rozmów były również plany Vena Energy dotyczące zwiększenia mocy wytwórczych o 1,29 GW. Inwestycje te uzupełnią istniejące moce operacyjne wynoszące 887 MW oraz projekty o łącznej mocy około 1,26 GW, które są obecnie w budowie. Marcos podkreślił, że planowane przedsięwzięcia wspierają realizację celów filipińskiej transformacji energetycznej, zakładających osiągnięcie 35% udziału odnawialnych źródeł energii w produkcji energii elektrycznej do 2030 r. oraz 50% do 2040 r. Podczas wizyty w Singapurskim Instytucie Badań Jądrowych i Bezpieczeństwa Nuklearnego prezydent zapoznał się ponadto z singapurskimi doświadczeniami w dziedzinie badań jądrowych, technologii i bezpieczeństwa. Ma to znaczenie w kontekście poszukiwania przez Filipiny rozwiązań, które mogłyby w przyszłości wzmocnić bezpieczeństwo energetyczne państwa. W rozmowach z premierem Singapuru Lawrence'em Wongiem poruszono także kwestię utrzymania ciągłości współpracy regionalnej i realizacji priorytetów Azji Południowo-Wschodniej przed objęciem przez Singapur przewodnictwa w ASEAN. Obaj przywódcy mają ponownie spotkać się podczas listopadowego szczytu ASEAN w Manili. Wizyta spotkała się również z głosami krytycznymi, z uwagi na udział Marcosa w wyścigu Formuły 1, co wzbudziło kontrowersje w kontekście rosnących cen paliw na Filipinach.

13 października: Trzy państwa z Azji Południowo-Wschodniej poparły inicjatywę Unii Europejskiej w sprawie opłat za przepływ statków. Filipiny, Kambodża i Singapur poparły międzynarodową deklarację sprzeciwiającą się wprowadzaniu nowych opłat za przepływ statków przez strategiczne szlaki morskie. Inicjatywa, zapoczątkowana przez Unię Europejską i podpisana przez wszystkie 27 państw członkowskich oraz 33 pozostałe kraje, ma na celu ochronę wolności żeglugi i przeciwdziałanie jednostronnym działaniom, które mogłyby ograniczać legalny ruch morski. Impulsem do jej przyjęcia były doniesienia o wprowadzeniu przez władze Iranu systemu opłat za przepływ przez cieśninę Ormuz, co miało zakłócić funkcjonowanie tego kluczowego szlaku transportowego. Sygnatariusze podkreślili, że zgodnie z Konwencją Narodów

Zjednoczonych o prawie morza (UNCLOS) państwa nie powinny nakładać dyskryminacyjnych ograniczeń na żeglugę w cieśninach i innych strategicznych szlakach morskich w sposób sprzeczny z prawem międzynarodowym. Uznali również, że akceptacja takich praktyk mogłaby stworzyć niebezpieczny precedens, podważając dotychczasowe zasady korzystania z międzynarodowych dróg wodnych i zwiększając ryzyko ich wykorzystywania jako narzędzia nacisku politycznego lub gospodarczego.

13 października: filipińska prokuratura wycofała większość zarzutów wobec wiceprezydent. Filipiński sąd rozpatrujący postępowanie impeachmentowe wobec wiceprezydent Sary Duterte przychylił się do wniosku prokuratury o wycofanie większości zarzutów, co istotnie zmieniło przebieg procesu mogącego przesądzić o jej szansach w wyborach prezydenckich w 2028 r. Po wcześniejszym wycofaniu zarzutu przekupstwa oskarżyciele wystąpili o usunięcie z aktu oskarżenia również zarzutów dotyczących niewłaściwego wykorzystania środków finansowych oraz groźby zabójstwa prezydenta Ferdinanda Marcosa Jr. Główny oskarżyciel Gerville Luistro uzasadnił zmianę stanowiska potrzebą uproszczenia postępowania i przyspieszenia jego zakończenia, podkreślając jednocześnie, że materiał dowodowy dotyczący niewyjaśnionego majątku wiceprezydent jest wystarczający, by uzasadnić jej usunięcie z urzędu. Ostatni nierozstrzygnięty zarzut dotyczy nieujawnienia wszystkich składników majątku, do czego urzędnicy państwowi są zobowiązani na mocy prawa. Skazanie Duterte w tej sprawie mogłoby skutkować trwałym zakazem sprawowania wybieralnych funkcji publicznych, a tym samym przekreślić jej plany ubiegania się o prezydenturę.

14 października: Unia Europejska zamierza zacieśnić współpracę z Wietnamem w sektorze surowców krytycznych. Bruksela postrzega Wietnam jako potencjalnie istotne alternatywne źródło wolframu, metali ziem rzadkich, antymonu, bizmutu i boksytów, z których można również pozyskiwać gal. Dotychczasowy eksport wietnamskich surowców do UE koncentrował się przede wszystkim na wolframie i antymonie, wykorzystywanych między innymi w produkcji amunicji i materiałów wybuchowych. W ocenie unijnych urzędników, w obliczu rosnących potrzeb obronnych Europy oraz konieczności ograniczania ryzyka w łańcuchach dostaw, niewykorzystanie potencjału wietnamskich złóż byłoby strategicznym błędem. Dodatkowym impulsem do zacieśnienia współpracy stały się chińskie ograniczenia eksportowe, które w poprzednim roku zakłóciły dostawy surowców na rynek europejski. Unia Europejska ma zamiar udzielić Wietnamowi wsparcia finansowego i technicznego w celu rozwoju możliwości z zakresu wydobycia oraz przetwarzania surowców, zwłaszcza wolframu, bizmutu, antymonu i tytanu. Wśród proponowanych instrumentów wymieniono pożyczki, dotacje, pomoc techniczną, ubezpieczenia

kredytów eksportowych oraz dokładniejsze rozpoznanie zasobów geologicznych.

15 października: Mjanma powołała specjalny komitet na rzecz przywrócenia państwu pełnych praw w ramach ASEAN. Przywódca junty wojskowej Mjanmy Min Aung Hlaing powołał nowy Komitet ds. ASEAN, którego zadaniem ma być przywrócenie państwu pełnej roli i praw w ASEAN. Inicjatywa stanowi kolejny element zabiegów władz w Naypyidaw o międzynarodową legitymizację po tym, jak w kwietniu Min Aung Hlaing objął urząd prezydenta w następstwie wyborów powszechnie krytykowanych przez państwa zachodnie i organizacje praw człowieka jako pozbawione wiarygodności. W inauguracyjnym posiedzeniu komitetu, któremu przewodniczył minister spraw zagranicznych Tin Maung Swe, uczestniczyli przedstawiciele kancelarii prezydenta oraz resortów obrony, spraw wewnętrznych, informacji i opieki społecznej. Włączenie do nowego organu instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo wewnętrzne i obronność wskazuje, że dążenie do reintegracji z ASEAN ma charakter skoordynowanej strategii politycznej, a nie wyłącznie inicjatywy dyplomatycznej. Powołanie komitetu następuje na kilka tygodni przed kolejnym szczytem ASEAN w Manili i ma najprawdopodobniej służyć do zbudowania szerszego poparcia wśród państw członkowskich. Od objęcia urzędu prezydenta Min Aung Hlaing odwiedził pięć krajów regionu (Laos, Tajlandia, Kambodża, Wietnam i Malezja) uzyskując od nich poparcie dla ponownego włączenia Mjanmy do struktur organizacji.

15 października: filipińska waluta osiągnęła rekordowy niski poziom. Filipińskie peso osiągnęło rekordowo niski poziom wobec dolara amerykańskiego, po raz pierwszy przekraczając granicę 63 peso za dolara. Według danych Stowarzyszenia Bankierów Filipin podczas czwartkowych notowań kurs osłabił się do 63,15 peso za dolara. Nowe osłabienie waluty nastąpiło w warunkach ponownego wzrostu napięć na Bliskim Wschodzie, które zwiększają niepewność na rynkach międzynarodowych i mogą skłaniać inwestorów do poszukiwania bezpieczniejszych aktywów, w tym dolara amerykańskiego. Przekroczenie poziomu 63 peso za dolara stanowi istotny sygnał presji wywieranej na filipińską walutę przez niekorzystne uwarunkowania zewnętrzne. Dalsze osłabienie peso może podnosić koszty importu, zwłaszcza surowców energetycznych i innych towarów rozliczanych w dolarach, zwiększając tym samym ryzyko wzrostu cen krajowych. Może również utrudniać obsługę zobowiązań denominowanych w amerykańskiej walucie. Skala tych skutków będzie zależeć od trwałości osłabienia peso, zmian cen na światowych rynkach oraz reakcji władz monetarnych.

18 października: Wietnam podpisał z Europejskim Stowarzyszeniem Wolnego Handlu (EFTA) umowę o wolnym handlu. Minister przemysłu i

handlu Le Manh Hung oraz przedstawiciele czterech państw EFTA (Szwajcaria, Norwegia, Islandia i Liechtenstein) podpisali w Hanoi umowę o wolnym handlu (Vietnam-EFTA Free Trade Agreement, VEFTA) po 14 latach negocjacji. Porozumienie odzwierciedla dążenie obu stron do rozszerzenia wymiany handlowej, wzmocnienia współpracy gospodarczej i podtrzymania międzynarodowego systemu handlowego opartego na zasadach, szczególnie w warunkach utrzymującej się niepewności w gospodarce światowej. Umowa ma szeroki zakres i obejmuje handel towarami, w tym taryfy celne, bariery techniczne oraz środki sanitarne i fitosanitarne, a także handel usługami, inwestycje, ochronę własności intelektualnej, zamówienia publiczne, zasady konkurencji, wsparcie małych i średnich przedsiębiorstw, rozstrzyganie sporów oraz kwestie handlu i zrównoważonego rozwoju. Wymiana handlowa między Wietnamem a państwami EFTA wyniosła w ubiegłym roku 5,4 mld USD, a struktura wzajemnego handlu wskazuje na komplementarność gospodarek. Wietnam eksportuje przede wszystkim owoce morza, obuwie, tekstylia i odzież, maszyny, urządzenia, elektronikę oraz podzespoły, natomiast z państw EFTA sprowadza głównie maszyny i wyposażenie przemysłowe, chemikalia, produkty farmaceutyczne oraz materiały wykorzystywane w produkcji. Zgodnie ze stanowiskiem rządu Norwegii, w momencie wejścia umowy w życie zwolnieniu z ceł będzie podlegać około 50% eksportowanych towarów, natomiast po upływie siedmiu lat odsetek ten przekroczy 98%. Współpraca inwestycyjna również się rozwija: według danych na koniec 2025 r. Szwajcaria realizowała w Wietnamie 234 projekty o łącznej zarejestrowanej wartości przekraczającej 2,4 mld USD, a Norwegia — 62 projekty warte ponad 201 mln USD.

19 października: Singapur i Katar zamierzają podnieść rangę stosunków dwustronnych do poziomu partnerstwa strategicznego. Liderzy obu państw osiągnęli porozumienie w sprawie dążenia do podniesienia rangi stosunków dwustronnych, pogłębiając tym samym współpracę w obszarach energetyki, obronności, handlu i inwestycji. Podczas 9. posiedzenia Wysokiego Wspólnego Komitetu przedstawiciele obu stron omówili również odnowienie zawartego w 2023 r. porozumienia dotyczącego wzmacniania długoterminowych łańcuchów dostaw skroplonego gazu ziemnego (LNG), wymiany wiedzy i współpracy technicznej, a także możliwości wspólnych przedsięwzięć w zakresie składowania dwutlenku węgla. Uzgodnienia mają zwiększyć stabilność dostaw i bezpieczeństwo energetyczne Singapuru, dla którego Katar, jako jeden z czołowych światowych eksporterów LNG, pozostaje ważnym dostawcą. Oba kraje zamierzają także zacieśnić współpracę w dziedzinie sztucznej inteligencji, rozwoju kompetencji cyfrowych, cyberbezpieczeństwa oraz odporności infrastruktury cyfrowej. Pogłębieniu mają ulec także relacje obronne, zwłaszcza w obszarze obronności cyfrowej i bezpieczeństwa morskiego. Podstawę dla dalszego rozwoju tej współpracy stanowi między innymi umowa o wartości 470

mln USD, podpisana w lutym przez katarską spółkę Barzan Holdings, odpowiedzialną za strategiczne inwestycje i zamówienia obronne, oraz singapurską firmę ST Engineering.

21 października: Wietnam podniósł rangę stosunków dwustronnych z Danią do kompleksowego partnerstwa strategicznego. Podczas rozmów w Kopenhadze sekretarz generalny Komunistycznej Partii Wietnamu i prezydent tego kraju Tô Lâm oraz premier Danii Mette Frederiksen zawarli kompleksowe partnerstwo strategiczne, przy okazji obchodów 55. rocznicy nawiązania stosunków dyplomatycznych. Tym samym Dania stała się drugim – po Francji – państwem Unii Europejskiej posiadającym tak wysoki status stosunków dwustronnych z Wietnamem. Przywódcy zapowiedzieli wzmocnienie wzajemnego zaufania politycznego, intensyfikację kontaktów międzyludzkich oraz usprawnienie mechanizmów współpracy między administracją, samorządami, przedsiębiorstwami i społeczeństwami obu krajów. Obie strony zadeklarowały dalsze skuteczne wdrażanie umowy o wolnym handlu między Unią Europejską a Wietnamem, poprawę dostępu do rynków oraz zwiększanie udziału przedsiębiorstw w globalnych łańcuchach dostaw i wartości. Dania zamierza wspierać długoterminową obecność swoich firm na rynku wietnamskim, zwłaszcza w sektorach zaawansowanych technologii, rozwiązań przyjaznych środowisku i działalności o wysokiej wartości dodanej. Tô Lâm podkreślił natomiast potrzebę pogłębienia dialogu regulacyjnego i promocji inwestycji, aby polityczne deklaracje przełożyły się na konkretne przedsięwzięcia. Wśród duńskich przedsiębiorstw już obecnych w Wietnamie znajdują się między innymi LEGO, Maersk, Pandora, Carlsberg i Vestas. Jednym z najważniejszych filarów nowego partnerstwa będzie transformacja energetyczna, ochrona klimatu i zrównoważony rozwój. Przywódcy postanowili rozwijać dotychczasową współpracę w ramach zielonego partnerstwa strategicznego, koncentrując się na odnawialnych źródłach energii, poprawie efektywności energetycznej oraz realizacji wietnamskiego celu osiągnięcia neutralności klimatycznej do 2050 r.

22 października: Filipiny rozważają pogłębienie współpracy z Tajwanem w zakresie ochrony podmorskich kabli telekomunikacyjnych. Zastępca szefa filipińskiej misji dyplomatycznej w Waszyngtonie poinformował o planach rozwoju współpracy z Tajwanem z zakresu ochrony podmorskiej infrastruktury komunikacyjnej oraz wspólnych interesów w rejonie cieśniny Bashi. Felipe F. Carino III podkreślił, iż przedstawiciele obu stron analizują możliwości wymiany wiedzy i wzmacniania zdolności operacyjnych, a zakres współpracy może w przyszłości objąć również bardziej zaawansowane formy koordynacji. Nie sprecyzował jednak, czy rozważane są wspólne patrole morskie ani mechanizmy pociągania do odpowiedzialności jednostek zakłócających łączność. Zwrócił jednak uwagę, że zacieśnienie współpracy z Tajwanem nie świadczy o zmianie formalnego stanowiska Manili w sprawie polityki jednych Chin.

22 października: Malezja uzależnia kontynuację procesu repatriacji obywateli Mjanmy od zagwarantowania im bezpieczeństwa. Minister spraw wewnętrznych Malezji Saifuddin Nasution Ismail podkreślił, że żadna osoba nie zostanie odesłana, jeśli istnieją wyraźne dowody lub realne ryzyko, iż po powrocie będzie narażona na prześladowania, tortury bądź zagrożenie życia. Jak zaznaczył, priorytetami rządu pozostają bezpieczeństwo, dobrostan i prawa osób objętych procedurą, a władze Mjanmy miały udzielić zapewnień dotyczących ich bezpieczeństwa. Mimo tego, że Malezja nie jest stroną Konwencji dotyczącej statusu uchodźców z 1951 r. ani protokołu z 1967 r., to rząd deklaruje przestrzeganie praworządności oraz międzynarodowych standardów humanitarnych.

22 października: Malezja zatwierdziła pierwszy eksport metali ziem rzadkich od czasu wprowadzenia nowych regulacji prawnych. Malezja po raz pierwszy zatwierdziła eksport partii nieprzetworzonych pierwiastków ziem rzadkich w ramach nowego systemu regulacyjnego, który ma umożliwić prowadzenie badań i testów, a zarazem zachęcić do inwestowania w krajowe zdolności wydobywcze oraz przetwórcze. Zgodę wydano na jeden wniosek dotyczący eksportu surowców na potrzeby badań i rozwoju. Władze nie ujawniły tożsamości wnioskodawcy ani szczegółów planowanej operacji. Decyzja stanowi istotny krok w kierunku złagodzenia ograniczeń obowiązujących od 2024 r., kiedy wprowadzono moratorium na eksport nieprzetworzonych pierwiastków ziem rzadkich. Zgodnie z nowymi wytycznymi ich wywóz może być dopuszczony warunkowo, przede wszystkim na potrzeby badań, rozwoju technologii lub dalszego przetwarzania, pod warunkiem spełnienia wymogów regulacyjnych. Przepisy mają zastosowanie również do kwalifikujących się przedsiębiorstw zagranicznych. Malezyjskie władze podkreślają jednak, że głównym celem nie jest zwiększanie liczby wydanych zezwoleń, lecz przyciąganie inwestycji wysokiej jakości, transfer technologii oraz tworzenie długoterminowej wartości dla krajowej gospodarki. Polityka ta wpisuje się w szersze działania na rzecz ograniczenia zależności od Chin, które od lat dominują w globalnym wydobyciu oraz przetwarzaniu pierwiastków ziem rzadkich.

24 października: Indonezja ograniczyła dostawy gazu do Singapuru z uwagi na większe zapotrzebowanie na rynku krajowym. Indonezja rozpoczęła w ograniczanie eksportu gazu ziemnego do Singapuru, przekierowując dodatkowe wolumeny na potrzeby krajowej energetyki. Zmiana obejmuje 31 mln stóp sześciennych dziennie, z czego 15 mln pochodzi z pola Natuna, a 16 mln z Sumatry. Gaz z Natuny trafia do PLN Batam gazociągiem WNTS–Pulau Pemping–Batam, natomiast surowiec z Sumatry kierowany jest rurociągiem TGI do Batamu, Bintanu i na samą Sumatrę. Jako podstawę prawną SKK Migas wskazał art. 8 ust. 1 indonezyjskiej ustawy o ropie naftowej i gazie ziemnym, uzasadniając decyzję koniecznością zapewnienia niezawodności krajowych dostaw gazu dla

sektora elektroenergetycznego. Warto odnotować, że około 30% indonezyjskiej produkcji gazu jest eksportowane, a pozostałe 70% zużywane na rynku wewnętrznym. Bezpośredni wpływ ograniczenia na Singapur ma być jednak stosunkowo niewielki. Urząd ds. Rynku Energii tego państwa poinformował, że redukcja dostaw wynosi 17 jednostek BBTUD w okresie 18 dni, co odpowiada mniej niż 2% dziennego zapotrzebowania Singapuru na gaz. Władze podkreśliły, że przygotowano plany awaryjne, a państwowa spółka Singapore GasCo jest gotowa w razie potrzeby zwiększyć import skroplonego gazu ziemnego (LNG). Ma to istotne znaczenie, ponieważ gaz odpowiada za około 95% produkcji energii elektrycznej w Singapurze. W 2025 r. dostawy gazociągami z Indonezji i Malezji stanowiły 43% całego importu gazu, a LNG sprowadzany drogą morską pozostałe 57%.

26 października: Polska podniosła rangę stosunków z Wietnamem do poziomu partnerstwa strategicznego. Podczas wizyty premiera Donalda Tuska w Hanoi przedstawiciele obu państw podjęli decyzję o podniesieniu rangi stosunków dwustronnych do partnerstwa strategicznego. Nowe partnerstwo obejmie sektory uznane za istotne dla długoterminowego rozwoju i bezpieczeństwa gospodarczego. Wśród priorytetów znalazły się transformacja energetyczna, inteligentne rolnictwo, cyfryzacja, technologie kosmiczne, przemysł farmaceutyczny, infrastruktura strategiczna, kolejnictwo, budownictwo okrętowe oraz ochrona środowiska, przy szczególnym nacisku na transfer technologii i zrównoważony rozwój. Nauka, innowacje i transformacja cyfrowa mają stać się odrębnym filarem współpracy, wspieranym przez intensywniejsze kontakty między uczelniami, instytutami badawczymi i przedsiębiorstwami. Przywódcy zadeklarowali ponadto pogłębienie współpracy obronnej i w dziedzinie bezpieczeństwa, obejmującej przeciwdziałanie przestępczości transnarodowej, cyberprzestępczości i nowym zagrożeniom o charakterze pozamilitarnym. Rozwijane będą również relacje w edukacji, kulturze, turystyce i polityce migracyjno-pracowniczej, w tym partnerstwa uniwersyteckie, programy stypendialne, współpraca w branżach kreatywnych oraz kształcenie zawodowe i rozwój wysoko wykwalifikowanych kadr odpowiadających potrzebom polskich przedsiębiorstw. Wietnam z zadowoleniem przyjął zapowiedź wznowienia bezpośrednich lotów LOT-u między Warszawą a Hanoi, co może ułatwić kontakty biznesowe, turystyczne i akademickie. Podczas pobytu polskiego premiera w Wietnamie opracowano również plan działań na lata 2026-2030, w ramach którego oba państwa mają zacieśnić współpracę na wszystkich szczeblach władzy. Dodatkowo w planach jest powołanie międzyrządowej komisji ds. współpracy gospodarczej, która miałaby ułatwiać handel i inwestycje oraz pomagać w usuwaniu barier utrudniających działalność przedsiębiorstw. Ważnym celem jest zwiększenie wymiany handlowej do 6 mld USD do 2030 r. poprzez skuteczne wdrażanie

umowy o wolnym handlu między Unią Europejską a Wietnamem. Polska ma pełnić funkcję bramy dla wietnamskich towarów na rynki Europy Środkowej i Wschodniej, natomiast Wietnam ma stać się punktem wejścia dla polskich i europejskich przedsiębiorstw na dynamiczny rynek ASEAN. Premier Tusk podkreślił, że dobre relacje polityczne powinny przekładać się na konkretne projekty gospodarcze, poprawę warunków inwestycyjnych i ograniczanie przeszkód, z którymi mierzą się firmy obu państw.

27 października: Filipiny opowiedziały się za zwiększeniem liczby członków Rady Bezpieczeństwa ONZ. W nawiązaniu do debaty dotyczącej reformy struktury Rady Bezpieczeństwa ONZ i przysługujących jej członkom uprawnień weta, stały przedstawiciel Filipin przy ONZ Enrique Manalo wyraził poparcie dla inicjatywy zwiększenia liczby członków Rady z 15 do 21-27. Przedstawiciel Filipin podkreślił potrzebę zwiększenia reprezentacji państw rozwijających się, zwłaszcza małych i średnich krajów, a także uznała zasadność postulatów państw afrykańskich, które od dawna wskazują na niedostateczną obecność kontynentu w najważniejszym organie ONZ odpowiedzialnym za utrzymanie międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa. Obecny model Rady, ukształtowany w 1945 r. po zakończeniu II wojny światowej, obejmuje pięciu stałych członków — Stany Zjednoczone, Wielką Brytanię, Rosję, Chiny i Francję — dysponujących prawem weta, oraz dziesięciu członków niestałych wybieranych na dwuletnie kadencje. Warto dodać, że w czerwcu bieżącego roku Filipiny przegrały z Kirgistanem w wyborach na niestałego członka Rady z regionu Azji i Pacyfiku na kadencję w latach 2027-2028.

29 października: Japonia potwierdziła plany przekazania Filipinom okrętu wojennego. Zgodnie ze wspólnym oświadczeniem wydanym po spotkaniu ministrów obrony Japonia zamierza przekazać filipińskiej marynarce wojennej pierwszy niszczyciel typu Abukuma po jego planowanym wycofaniu ze służby w nadchodzących latach. Negocjacje w tej sprawie toczą się w ramach grupy roboczej powołanej w maju bieżącego roku. Oba państwa zamierzają pogłębić współpracę obejmującą eksploatację jednostki, wsparcie logistyczne, szkolenie personelu oraz wymianę informacji. Przed przekazaniem okrętu filipińscy marynarze mają otrzymać niezbędne przygotowanie i szkolenia, a strony będą współpracować w zakresie utrzymania jednostki i zapewnienia jej zdolności operacyjnej. Według doniesień japońskich mediów z lipca 2025 r. Tokio planowało przekazanie Filipinom łącznie sześciu okrętów wojennych. Ministrowie uzgodnili również kontynuację rozmów dotyczących przekazania Filipinom samolotu TC-90, w tym ustalenia kwestii jego eksploatacji i obsługi technicznej do końca 2027 r. Ponadto zapowiedzieli przyspieszenie konsultacji w sprawie współpracy w dziedzinie sprzętu i technologii obronnych, w tym wzmocnienia bazy produkcyjnej uzbrojenia.

30 października: minister spraw zagranicznych Filipin odbyła dwudniową wizytę w Mjanmie. Theresa Lazaro w roli specjalnego wysłannika ASEAN do spraw Mjanmy spotkała się z ministrem spraw zagranicznych Mjanmy Tin Maung Swe, z którym omówiła sposoby przywrócenia Mjanmie jej pierwotnej roli i praw w ramach ASEAN. Ponadto minister Lazaro odwiedziła wschodni stan Szan, gdzie nadzorowała realizację programów humanitarnych skierowanych do osób przesiedlonych w wyniku wojny domowej. Wizyta nie przyniosła jednak przełomu w sprawie dostępu do Aung San Suu Kyi, mimo że Manila ponawiała takie wnioski już w kwietniu, po informacji o przeniesieniu jej z więzienia do aresztu domowego, a następnie w sierpniu, podczas spotkania z wysokim rangą przedstawicielem Czerwonego Krzyża w Mjanmie.

30 października: minister obrony Filipin wyraził gotowość do udziału w wyborach prezydenckich w 2028 r. Minister obrony Gilberto Teodoro zasygnalizował gotowość do ubiegania się o urząd prezydenta w wyborach w 2028 r., choć uzależnił swój start od realnych szans na zwycięstwo. Ewentualna kandydatura mogłaby postawić go w bezpośredniej rywalizacji z urzędującą wiceprezydent Sarą Duterte, która jest obecnie uznawana za główną pretendentkę do najwyższego stanowiska. Prezydent Ferdinand Marcos Jr. nie będzie mógł ubiegać się o reelekcję ze względu na ograniczenia kadencyjne. Teodoro należy do najbardziej zdecydowanych krytyków rozbudowy chińskich zdolności wojskowych na Morzu Południowochińskim. W 2026 r. Pekin objął go sankcjami, zakazując mu wjazdu do Chin kontynentalnych, Hongkongu i Makau. Minister odgrywa również istotną rolę w pogłębianiu sojuszu obronnego z USA. Za jego kadencji Filipiny udostępniły amerykańskie uzbrojenie i rozszerzyły dostęp sił Stanów Zjednoczonych do obiektów wojskowych położonych w pobliżu dwóch strategicznych punktów zapalnych: Tajwanu i Morza Południowochińskiego.

KOMENTARZ

Dwudniowa misja humanitarna filipińskiej minister spraw zagranicznych Theresy Lazaro w Mjanmie uwidoczniła zasadnicze problemy związane z zaangażowaniem Stowarzyszenia Narodów Azji Południowo-Wschodniej (ASEAN) w rozwiązanie kryzysu politycznego w tym kraju. Wizyta, przeprowadzona w ostatnich miesiącach filipińskiego przewodnictwa w organizacji, miała służyć zarówno dostarczeniu pomocy humanitarnej, jak i ocenie postępów w realizacji pięciopunktowego konsensusu ASEAN. Jej przebieg pokazał jednak, że władze w Naypyidaw coraz skuteczniej

wykorzystują regionalne mechanizmy dyplomatyczne do realizacji własnych celów politycznych, w szczególności odbudowy międzynarodowej legitymizacji oraz stopniowej normalizacji stosunków z państwami regionu. W rezultacie misja Lazaro, zamiast przyczynić się do przełomu w procesie pokojowym, ujawniła ograniczenia dotychczasowej polityki ASEAN wobec Mjanmy oraz pogłębiające się rozbieżności między stanowiskiem organizacji a interesami jej poszczególnych członków.

Program wizyty filipińskiej minister obejmował trzy lokalizacje: Taunggyi w stanie Szan, Naypyidaw oraz Rangun. W pierwszej z nich Lazaro nadzorowała dystrybucję pomocy za pośrednictwem Centrum Koordynacji Pomocy Humanitarnej ASEAN. Następnie w stolicy spotkała się z ministrem spraw zagranicznych Mjanmy Tin Maung Swe, z którym rozmawiała o sytuacji humanitarnej, dostępie do trudno osiągalnych społeczności oraz realizacji pięciopunktowego konsensusu. Wizyta obejmowała również szkołę i klasztor w miejscowości Pyinmana, odbudowane lub objęte filipińską pomocą po niszczycielskim trzęsieniu ziemi z marca 2025 r. Ostatnim etapem były konsultacje z przedstawicielami państw ASEAN akredytowanymi w Rangunie.

Z punktu widzenia Filipin misja stanowiła próbę utrzymania aktywnego zaangażowania ASEAN w sytuacji, gdy możliwości oddziaływania organizacji na rozwój wydarzeń w Mjanmie pozostają ograniczone. Pomoc humanitarna jest jednym z niewielu obszarów, w których możliwe jest utrzymanie praktycznej współpracy z władzami w Naypyidaw bez konieczności formalnego uznania ich politycznej legitymacji. Pozwala również organizacji wykazywać, że nie rezygnuje z odpowiedzialności za kryzys w jednym ze swoich państw członkowskich.

Jednocześnie wybór Taunggyi jako miejsca dystrybucji pomocy nie pozostaje bez znaczenia politycznego. Miasto znajduje się na obszarze kontrolowanym przez wojsko i jest oddalone od wielu aktywnych stref konfliktu w stanie Szan. Umożliwienie przedstawicielce ASEAN przeprowadzenia działań humanitarnych w stosunkowo bezpiecznym i kontrolowanym przez juntę otoczeniu pozwala władzom Mjanmy prezentować obraz współpracy z organizacją, unikając przy tym rzeczywistego otwarcia dostępu do społeczności najbardziej dotkniętych walkami. Powstaje zatem ryzyko instrumentalizacji pomocy humanitarnej, która zamiast stanowić narzędzie neutralnego wsparcia ludności cywilnej, staje się elementem politycznej komunikacji reżimu.

Najważniejszym problemem związanym z misją Lazaro pozostaje zasadnicza rozbieżność między interpretacją jej rezultatów przez ASEAN i władze Mjanmy. Pięciopunktowy konsensus, przyjęty przez przywódców organizacji w kwietniu 2021 r., miał stanowić podstawę regionalnej odpowiedzi na wojskowy zamach stanu z lutego tego samego roku. Zakładał przede wszystkim natychmiastowe zaprzestanie przemocy, rozpoczęcie dialogu między wszystkimi stronami

konfliktu oraz zapewnienie dostępu do pomocy humanitarnej. Przewidywał również zaangażowanie specjalnego wysłannika ASEAN w proces mediacyjny.

Niepowodzenie władz wojskowych w realizacji najważniejszych postanowień doprowadziło pod koniec 2021 r. do ograniczenia politycznej reprezentacji Mjanmy podczas szczytów i spotkań ministrów spraw zagranicznych organizacji. Była to jedna z nielicznych form presji instytucjonalnej, jakie ASEAN był w stanie zastosować wobec władz w Naypyidaw, pozostając jednocześnie wiernym zasadzie konsensusu i nieingerencji w sprawy wewnętrzne państw członkowskich.

Tymczasem obecne władze Mjanmy konsekwentnie odrzucają pięciopunktowy konsensus w jego pierwotnej formule, określając go jako przejaw dyskryminacji. Minister Tin Maung Swe podczas rozmowy z Lazaro deklarował wprawdzie gotowość do współpracy w ramach ASEAN, jednak posługiwał się sformułowaniem „pięciopunktowe oświadczenie", unikając określenia „konsensus". Co istotniejsze, podkreślił, że współpraca będzie prowadzona bez naruszania interesów narodowych, a także suwerenności Mjanmy.

Stanowisko to ma fundamentalne znaczenie, ponieważ pozwala Naypyidaw deklarować gotowość do współpracy z ASEAN bez przyjmowania zobowiązań, które mogłyby ograniczać swobodę działania junty. W praktyce oznacza próbę zastąpienia regionalnego mechanizmu wypracowanego wspólnie przez państwa członkowskie jednostronną interpretacją procesu pokojowego, podporządkowaną interesom władz wojskowych. Z perspektywy Mjanmy specjalny wysłannik ASEAN przestaje być mediatorem mającym ułatwić dialog między stronami konfliktu, a staje się partnerem, którego obecność można wykorzystać do potwierdzania pozorów normalizacji sytuacji politycznej.

Szczególnie wymownym elementem wizyty było nieuzyskanie przez Lazaro dostępu do Aung San Suu Kyi, byłej przywódczyni Mjanmy i laureatki Pokojowej Nagrody Nobla. Pomimo wcześniejszych próśb Filipin, władze wojskowe konsekwentnie odmawiały umożliwienia przedstawicielom ASEAN spotkania z byłą przywódczynią. Pierwszy wniosek o krótką wizytę złożono po przeniesieniu jej do aresztu domowego w kwietniu 2026 r., a następny w sierpniu, gdy dopuszczono do spotkania z nią przedstawiciela Międzynarodowego Komitetu Czerwonego Krzyża. Niemniej jednak oba wnioski zostały odrzucone.

W ostatnich miesiącach junta podejmowała ograniczone działania mające złagodzić warunki jej izolacji. Opublikowano fotografie ze spotkania z przedstawicielem organizacji humanitarnej, umożliwiono jej otrzymanie książek i przesyłki dyplomatycznej od króla Karola III, a także przeprowadzenie rozmowy telefonicznej z synem. Działania te można interpretować jako element strategii

stopniowego poprawiania międzynarodowego wizerunku władz bez rezygnacji z kontroli nad jedną z najważniejszych postaci opozycji.

Odmowa spotkania z Lazaro potwierdza, że władze Mjanmy nie zamierzają traktować Aung San Suu Kyi jako uczestnika dialogu politycznego. Jej status może być wykorzystywany do uzyskiwania korzyści dyplomatycznych, jednak nie oznacza to gotowości do uznania jej politycznej roli ani dopuszczenia demokratycznej opozycji do procesu decyzyjnego. Dla ASEAN jest to szczególnie istotne ograniczenie, ponieważ brak dostępu do byłej przywódczyni uniemożliwia przeprowadzenie wiarygodnych konsultacji z jednym z najważniejszych środowisk politycznych kraju.

Warto również dodać, że misja Lazaro przypadła na okres intensyfikacji działań dyplomatycznych przywódcy Mjanmy Min Aung Hlainga, który od objęcia urzędu prezydenta w kwietniu 2026 r. konsekwentnie dąży do odbudowy stosunków z państwami regionu. W ostatnich miesiącach został przyjęty na wysokim szczeblu w Laosie, Tajlandii, Kambodży, Wietnamie i Malezji. Możliwe są również jego kolejne wizyty w Indonezji oraz Brunei. Działania te wskazują na przejście od strategii utrzymywania władzy w warunkach izolacji do bardziej aktywnej polityki normalizacyjnej.

Szczególnym wyzwaniem dla spójności ASEAN jest rosnąca liczba państw gotowych do rozwijania bezpośrednich relacji z władzami Mjanmy. Choć bilateralne kontakty nie oznaczają automatycznie zmiany formalnego stanowiska organizacji, ich intensyfikacja osłabia polityczną skuteczność ograniczeń nałożonych na Naypyidaw. W praktyce junta może osiągać częściową normalizację stosunków z poszczególnymi państwami bez konieczności spełniania warunków ustalonych na forum całego ugrupowania.

II. STOSUNKI BILATERALNE CHIN Z PAŃSTWAMI ASEAN

1 października: Filipiny zainterweniowały na nielegalne działania chińskiego statku badawczego. Filipińska straż przybrzeżna przeprowadziła operację mającą na celu przerwanie działalności chińskiego statku badawczego „Jia Hai Ke 7", który od 28 września znajdował się w wyłącznej strefie ekonomicznej Filipin, około 37 mil morskich na północny zachód od prowincji Batanes. Po wielogodzinnej operacji statek opuścił ten obszar w południe i skierował się na północ, eskortowany przez jednostkę chińskiej straży przybrzeżnej CCG 2503. Filipińska jednostka BRP Teresa Magbanua wielokrotnie wzywała statek przez radio do przerwania działalności, jednak nie otrzymała odpowiedzi. Następnie wysłano łódź pontonową, która zbliżała się do chińskiej jednostki i krążyła wokół niej, próbując zakłócić prowadzone badania morskie.

1 października: chińska straż przybrzeżna przeprowadziła uroczystość podniesienia flagi z okazji Święta Narodowego na jednostce operującej w pobliżu płycizny Scarborough (Scarborough Shoal). W przekazie chińskich mediów państwowych funkcjonariusze straży przybrzeżnej przedstawili ochronę płycizny Scarborough jako „święty obowiązek" związany z ochroną suwerenności terytorialnej Chin. Uroczystość ma istotny wymiar polityczny, ponieważ atol od 2012 r. pozostaje pod faktyczną kontrolą Chin i w ostatnich latach wielokrotnie był miejscem konfrontacji między chińskimi i filipińskimi jednostkami. Demonstracyjne działania Pekinu wskazują na zamiar utrwalania stałej kontroli operacyjnej nad tym spornym z Filipinami obszarem.

4 października: na Filipinach aresztowana ponad 200 zagranicznych pracowników, w większości obywateli Chin, zaangażowanych w nielegalną działalność. Filipińskie władze przeprowadziły największą w 2026 roku operację przeciwko nielegalnym operatorom internetowych gier hazardowych, zatrzymując ponad 240 cudzoziemców, w większości obywateli Chin. Operacja objęła dwa obiekty w Mindanao, gdzie funkcjonariusze wojska i innych służb zatrzymali łącznie 110 obywateli Chin, dwóch obywateli Kambodży i mieszkańca Hongkongu w jednym miejscu oraz kolejnych 131 cudzoziemców, głównie Chińczyków, a także obywateli Malezji, Indonezji i Mjanmy w drugim. Służby zabezpieczyły znaczne ilości sprzętu komputerowego, telefonów komórkowych, laptopów i kart SIM. Część zatrzymanych jest objęta dochodzeniem dotyczącym potencjalnego udziału w procederze handlu ludźmi, natomiast pozostali mają zostać deportowani. Działania te są konsekwencją decyzji Manili o zakazie działalności filipińskich operatorów gier internetowych (Philippine offshore gaming operators, POGO), wprowadzonego w 2024 roku z powodu ich powiązań z przestępczością zorganizowaną, w tym handlem ludźmi, praniem pieniędzy, oszustwami internetowymi, porwaniami i zabójstwami. Chińska ambasada w Manili zapowiedziała kontakt z filipińskimi organami ścigania w celu ustalenia szczegółów sprawy, podkreślając, że chińskie prawo zakazuje wszelkich form hazardu, w tym udziału obywateli Chin w hazardzie za granicą oraz pracy dla przedsiębiorstw hazardowych.

4 października: chiński myśliwiec wykonał niebezpieczne manewry w pobliżu filipińskiego samolotu patrolowego. Według filipińskich sił zbrojnych podczas patrolu samolotu C-208 w pobliżu płycizny Scarborough (Scarborough Shoal) doszło do interakcji z dwoma samolotami chińskich sił powietrznych, przy czym jeden z nich został zidentyfikowany jako myśliwiec J-16. Chiński myśliwiec miał wielokrotnie wykonywać manewry w bezpośrednim sąsiedztwie filipińskiego samolotu, przelatywać przed nim i wokół niego, a w pewnym momencie znaleźć się w jego strumieniu aerodynamicznym. Manila oceniła te działania jako stwarzające zagrożenie dla bezpieczeństwa lotniczego załogi wykonującej zgodną z prawem misję patrolową.

5 października: Chiny zaprzeczyły finansowaniu ugrupowań politycznych na Filipinach. Chińska ambasada w Manili zdecydowanie odrzuciła zarzuty, jakoby Pekin przekazywał środki finansowe określonemu ugrupowaniu politycznemu na Filipinach, określając je jako „fałszywą narrację". Rzecznik ambasady Ji Lingpeng stwierdził, że niektórzy filipińscy politycy celowo rozpowszechniali nieprawdziwe informacje. Pekin wezwał filipińskich polityków do zaprzestania działań, które uznaje za polityczną manipulację. Jednocześnie ambasada zapowiedziała podjęcie działań w obronie swoich interesów, ostrzegając, że próby osiągania korzyści politycznych poprzez dyskredytowanie Chin mogą ostatecznie zaszkodzić również interesom Filipin. Oświadczenie Pekinu pojawiło się kilka dni po tym, jak były senator Antonio Trillanes IV przedstawił zarzuty dotyczące rzekomego przepływu ponad 5 mln USD ze źródeł powiązanych z chińskim rządem i chińskimi przedsiębiorstwami do CALE88 Foods Corp., spółki związanej z Manasesem Carpio, mężem wiceprezydent Sary Duterte. Trillanes twierdził również, że 2,3 mln USD miało zostać przekazane przez chińską ambasadę organizacji Tapang at Malasakit Alliance for the Philippines, związanej z Duterte.

6 października: Rada Bezpieczeństwa Narodowego Filipin rozpoczęła analizę doniesień w sprawie chińskiego finansowania przedsiębiorstwa powiązanego z mężem wiceprezydent. Rada Bezpieczeństwa Narodowego rozpoczęła analizę informacji przedstawionych podczas postępowania impeachmentowego wobec wiceprezydent Sary Duterte, dotyczących przepływów finansowych z Chin i Hongkongu do przedsiębiorstwa powiązanego z jej mężem. Doradca ds. bezpieczeństwa narodowego Eduardo Oban poinformował, że transakcje zostały wcześniej oznaczone przez banki jako podejrzane i zgłoszone Radzie ds. Zwalczania Prania Pieniędzy. Podczas rozprawy 5 października przedstawiciel tej instytucji zeznał, że firma z sektora produkcji żywności, w której mąż wiceprezydent figuruje jako współzałożyciel, otrzymała przekazy o łącznej wartości ponad 5 mln USD z podmiotów mających siedzibę w Chinach i Hongkongu. Prokuratorzy przedstawili te środki jako jeden z elementów zarzutów dotyczących gromadzenia przez Duterte niewyjaśnionego majątku, badając jednocześnie, czy deklarowane przez nią i jej męża aktywa odpowiadają ich dochodom oraz rzeczywistym operacjom finansowym. Charakter i cel wspomnianych transferów nie zostały jednak dotychczas jednoznacznie ustalone. Zaangażowanie Rady Bezpieczeństwa Narodowego nadaje sprawie dodatkowy wymiar, ponieważ instytucja zamierza ocenić, czy przedstawione informacje mogą mieć konsekwencje dla bezpieczeństwa państwa. Nie oznacza to jednak potwierdzenia zarzutów ani wykazania związku między transferami a działalnością polityczną czy wpływami zagranicznymi. Sara Duterte, pytana o zeznania przedstawiciela Rady ds.

Zwalczania Prania Pieniędzy, odmówiła bezpośredniego komentarza, pozostawiając odpowiedź swoim prawnikom.

6 października: Filipiny odnotowały gwałtowny wzrost liczby chińskich statków na spornych obszarach Morza Południowochińskiego. We wrześniu odnotowano niemal dwukrotny wzrost liczby chińskich jednostek straży przybrzeżnej i marynarki wojennej monitorowanych w rejonie czterech kluczowych obiektów geograficznych na Morzu Południowochińskim. Według filipińskiej straży przybrzeżnej liczba wykrytych jednostek wzrosła z 56 w sierpniu do 101 we wrześniu bieżącego roku. Filipińskie siły zbrojne monitorowały aktywność chińskich sił w rejonie płycizn Second Thomas, Scarborough, Sabina oraz wyspy Thitu.

10 października: prezydent Filipin podkreślił, że jego polityka wobec Chin jest zgodna z zasadami przestrzeganymi przez pozostałe państwa członkowskie ASEAN. Ferdinand Marcos Jr podkreślił, że stanowisko Manili wobec Chin, zwłaszcza w sporze na Morzu Południowochińskim, pozostaje zgodne z zasadami podzielanymi przez innych członków ASEAN, którzy również zgłaszają roszczenia do części spornych akwenów. Jednocześnie odrzucił zarzuty, że bardziej stanowcza polityka Filipin grozi ich izolacją w regionie. Jego administracja konsekwentnie upublicznia incydenty z udziałem filipińskich i chińskich jednostek oraz odwołuje się do orzeczenia międzynarodowego trybunału arbitrażowego z 2016 r., który odrzucił podstawy prawne szerokich roszczeń Pekinu na Morzu Południowochińskim. Prezydent Marcos stanął w obronie tzw. inicjatywy transparentności, która jego zdanie skupia się na przedstawianiu faktów i nie stanowi działań zmierzających do sprowokowania konfliktu. Zaznaczył również, że Filipiny nie dążą do konfrontacji, lecz bronią swojego terytorium i praw suwerennych. Zwrócił także uwagę, iż każde z państw ma prawo do realizacji własnej strategii. Dlatego Wietnam rozbudowuje infrastrukturę wojskową w obrębie archipelagu Spratly, utrzymując zarazem kanały dialogu z Pekinem, natomiast Malezja w większym stopniu opiera się na dyskretnej dyplomacji. Zdaniem Marcosa różnice te nie podważają wspólnego przywiązania do wolności żeglugi i przelotu oraz zasad prawa międzynarodowego, w tym Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawie morza (UNCLOS).

14 października: Malezja zamierza pogłębić współpracę z Chinami w zakresie zaawansowanych systemów satelitarnego prognozowania pogody. Wicepremier Ahmad Zahid Hamidi poinformował, że Pekin zaoferował udostępnienie bardziej rozwiniętych technologii prognostycznych, a malezyjski rząd zaproponował zawarcie dwustronnego porozumienia dotyczącego zarządzania kryzysowego, obejmującego również wzajemną pomoc prawną w sytuacjach nadzwyczajnych. Planowana inicjatywa nie ogranicza się do

pozyskania nowego sprzętu, lecz zakłada szerszy transfer technologii, systemów i danych satelitarnych, które mogłyby poprawić dokładność prognoz oraz umożliwić wcześniejsze identyfikowanie zagrożeń. Malezyjska służba meteorologiczna korzysta już z istniejących rozwiązań, jednak władze uznają, że chińskie możliwości technologiczne są bardziej zaawansowane. Zacieśnienie współpracy ma przede wszystkim wymiar praktyczny: dokładniejsze prognozy powinny zapewnić służbom więcej czasu na przygotowanie ewakuacji, sprawniejszą koordynację działań ratunkowych oraz ograniczenie strat materialnych i zagrożeń dla życia mieszkańców. Zahid wskazał, że straty spowodowane powodziami zmniejszyły się z 235 mln USD w 2024 r. do 147 mln USD w 2025 r., co wiązał z poprawą przygotowania na sytuacje kryzysowe.

14 października: Chiny przeprowadziły ćwiczenia morskie na Morzu Filipińskim. Chińska grupa uderzeniowa z lotniskowcem Liaoning, a także krążownikiem Anshan oraz niszczycielem Huainan przeprowadziła rutynowe ćwiczenia na zachodnim Pacyfiku, realizowane zgodnie z rocznym harmonogramem, których celem jest sprawdzenie i doskonalenie zdolności bojowych grupy uderzeniowej. Pekin podkreślił, że działania są zgodne z prawem i praktyką międzynarodową oraz nie są wymierzone w żadne konkretne państwo.

16 października: ambasador Chin na Filipinach doprowadził do wzrostu napięć dyplomatycznych. Podczas rozmowy z dziennikarzami ambasador Jing Quan doprowadził do wzrostu napięć, stwierdzeniem, że Chiny mogłyby z łatwością wygrać ewentualny konflikt zbrojny z Filipinami, choć Pekin nie zamierza sięgać po siłę i deklaruje przywiązanie do pokoju. Słowa ambasadora stanowiły komentarz do wcześniejszej wypowiedzi filipińskiego ministra obrony Gilberto Teodoro, który określił Chiny mianem regionalnego podżegacza do konfliktów. Ambasador Jing odrzucił tę ocenę jako bezpodstawną, a jednocześnie zarzucił władzom Filipin nękanie chińskich pracowników i nauczycieli, nie przedstawiając jednak konkretnych przykładów. Filipińskie ministerstwo spraw zagranicznych uznało słowa dyplomaty za niefortunne i mogące zostać odebrane jako zawoalowana groźba użycia siły, szczególnie w kontekście skomplikowanych relacji dwustronnych. Rzecznik filipińskiej straży przybrzeżnej określił wypowiedź chińskiego dyplomaty jako bezpośrednie zagrożenie i podkreślił, że państwo, którego prawa są systematycznie naruszane przez silniejszego sąsiada, nie ma powodów, by czuć wdzięczność za powstrzymywanie się przez niego od jeszcze bardziej agresywnych działań. Słowa chińskiego ambasadora spotkały się z krytyką części środowisk na Filipinach, włącznie z wezwaniem do jego wydalenia. Chińska ambasada uznała postulaty o wydalenie Jing Quana za powtarzającą się prowokację ze strony środowisk antychińskich i zapowiedziała, że w przypadku podjęcia takiego kroku

przez filipiński rząd, Pekin odpowie zgodnie z zasadą wzajemności, nie przyjmując filipińskich urzędników na swoim terytorium.

<u>19 października:</u> ministerstwo spraw zagranicznych Filipin wezwało chińskiego ambasadora w związku z jego kontrowersyjną wypowiedzią. Minister spraw zagranicznych Theresa Lazaro wezwała w poniedziałek ambasadora Chin w Manili, Jing Quana, aby przekazać mu stanowczy sprzeciw władz Filipin wobec jego niedawnych publicznych wypowiedzi. Kontrowersje wywołały słowa dyplomaty, który stwierdził, że Chiny z łatwością pokonałyby Filipiny, gdyby zdecydowały się użyć siły, choć jednocześnie zapewniał, że Pekin nie zamierza wybierać takiego rozwiązania. Filipińskie Ministerstwo Spraw Zagranicznych uznało tę wypowiedź za prowokacyjną i niedopuszczalną, określając ją jako zawoalowaną groźbę, która pogłębia napięcia w i tak wrażliwych stosunkach dwustronnych oraz utrudnia budowanie wzajemnego zrozumienia i współpracy. Lazaro podkreśliła również, że przedstawiciele zagranicznych placówek dyplomatycznych powinni zachować powściągliwość w publicznym komentowaniu działań filipińskich urzędników i parlamentarzystów wykonujących swoje obowiązki. Manila zaznaczyła, że jako państwo demokratyczne przywiązuje dużą wagę do wolności wypowiedzi i pluralizmu poglądów, a próby zastraszania osób korzystających z tych praw są nie do zaakceptowania. Zdaniem filipińskiej dyplomacji kwestie sporne należy rozwiązywać za pośrednictwem ustalonych kanałów dyplomatycznych i mechanizmów dwustronnych, które umożliwiają kontynuowanie dialogu bez niepotrzebnego zaostrzania publicznej retoryki.

<u>20 października:</u> filipińska senator wezwała prezydenta do wydalenia chińskiego ambasadora z kraju. Senator Risa Hontiveros przedstawiła rezolucję wzywającą prezydenta Ferdinanda Marcosa Jr. do uznania chińskiego dyplomaty za osobę niepożądaną (persona non grata) lub zwrócenia się do Pekinu o jego odwołanie. Jest to druga podobna inicjatywa w Senacie w ciągu dwóch dni, po wcześniejszym wniosku senatora Erwina Tulfo, który apelował o rekomendowanie właściwym władzom takiego kroku. Rezolucja Hontiveros podkreśla, że kompetencje w zakresie prowadzenia polityki zagranicznej należą przede wszystkim do prezydenta, a Senat nie ma uprawnień do samodzielnego wydalenia ambasadora ani formalnego uznania go za osobę niepożądaną. Decyzja taka pozostaje w gestii władzy wykonawczej, w szczególności prezydenta i ministerstwa spraw zagranicznych. Mimo to senatorowie chcą wyrazić sprzeciw wobec zachowania chińskiego dyplomaty, uznawanego za niezgodne ze standardami dyplomacji.

<u>21 października:</u> chińska straż przybrzeżna monitorowała przebieg filipińskiej misji zaopatrzeniowej na spornym obszarze Morza Południowochińskiego. Niespełna miesiąc po tym, jak Manila oskarżyła Pekin

o utrudnianie filipińskiej misji zaopatrzeniowej dla posterunku na płyciźnie Second Thomas (Second Thomas Shoal), chińska straż przybrzeżna ponownie zaangażowała się w monitorowanie przebiegu kolejnej takiej misji. Tego rodzaju działania mogą doprowadzić do dalszej eskalacji napięć oraz podważyć nieoficjalny kompromis w sprawie realizacji filipińskich misji zaopatrzeniowych, który został wypracowany w lipcu 2024 r. po poważnym incydencie.

28 października: Chiny obniżyły rangę swojej reprezentacji na spotkaniu ministrów obrony ASEAN Plus. Chiny zdecydowały się na wysłanie attaché obrony chińskiej ambasady w Manili na spotkanie ministrów obrony w Cebu, co stanowi najniższą rangę chińskiej reprezentacji w tym spotkaniu od czasu inauguracji formatu w 2010 r. Dla porównania w ubiegłorocznym spotkaniu, które odbyło się w Kuala Lumpur, wziął udział minister obrony Dong Jun. Wszystko wskazuje na to, że decyzja Pekinu jest spowodowana wzrostem napięć w relacjach dwustronnych z Filipinami w kontekście sporu na Morzu Południowochińskim oraz kontrowersjami wokół wypowiedzi chińskiego ambasadora na Filipinach Jing Quana.

28 października: Tajlandia odnotowała wzrost importu chińskich samochodów. Import samochodów osobowych z napędem elektrycznym do Tajlandii gwałtownie wzrósł we wrześniu 2026 r., zwiększając się o 138% rok do roku, do wartości 421 mln USD. Niemal 99% sprowadzonych pojazdów pochodziło z Chin, a wartość importu była o 86% wyższa niż w sierpniu. W ciągu pierwszych dziewięciu miesięcy 2026 r. Tajlandia zaimportowała elektryczne samochody osobowe o wartości 2,37 mld USD, z czego 96% pochodziło z rynku chińskiego. Tajlandia przez dziesięciolecia budowała pozycję największego centrum produkcji samochodów w Azji Południowo-Wschodniej i obecnie dąży do tego, by transformacja rynku motoryzacyjnego przełożyła się na nowe inwestycje, miejsca pracy oraz wzrost lokalnej produkcji. W tym celu rząd rozważa wprowadzenie podatku na poziomie około 30% na samochody elektryczne importowane w całości, przy czym ostateczna stawka jest nadal uzgadniana z producentami.

KOMENTARZ

Wypowiedzi australijskiego wicepremiera i ministra obrony Richarda Marlesa podczas spotkania ministrów obrony ASEAN Plus unaoczniły rosnące obawy państw regionu związane z rozbudową potencjału militarnego Chin. Obrady, zdominowane przez napięcia na Morzu

Południowochińskim oraz kontrowersje dotyczące udziału przedstawicieli Pekinu, stały się kolejnym forum artykulacji rozbieżności między chińską wizją regionalnego porządku bezpieczeństwa a stanowiskiem części państw Indo-Pacyfiku. Jednocześnie spotkanie potwierdziło postępującą intensyfikację współpracy obronnej Australii, Japonii, Filipin i Stanów Zjednoczonych. Dynamika ta wskazuje, że rywalizacja strategiczna w regionie coraz wyraźniej wykracza poza stosunki chińsko-amerykańskie, obejmując również państwa średniej wielkości, dla których zachowanie swobody żeglugi i przestrzeganie prawa międzynarodowego stanowią podstawowe warunki bezpieczeństwa.

Podczas spotkania w Cebu Richard Marles określił chińską modernizację sił zbrojnych jako największą rozbudowę konwencjonalnego potencjału militarnego od zakończenia II wojny światowej. Zwrócił jednocześnie uwagę na brak wystarczającej przejrzystości Pekinu w zakresie celów, a także strategicznego przeznaczenia podejmowanych działań. W ocenie australijskiego ministra sytuacja ta tworzy w Azji Południowo-Wschodniej stan narastającej presji, który wymaga zacieśnienia współpracy pomiędzy państwami podzielającymi przywiązanie do zasad prawa międzynarodowego. Marles podkreślił, że dla państw średniej wielkości szczególne znaczenie ma przestrzeganie uzgodnionych reguł międzynarodowych, ponieważ to właśnie one ograniczają możliwość jednostronnego narzucania porządku przez największe mocarstwa. W tym ujęciu prawo międzynarodowe nie jest jedynie instrumentem regulowania stosunków między państwami, lecz również podstawowym mechanizmem ochrony ich podmiotowości oraz autonomii strategicznej.

Centralnym punktem regionalnej debaty pozostaje Morze Południowochińskie, gdzie nakładają się roszczenia morskie i terytorialne Chin oraz kilku państw Azji Południowo-Wschodniej. Szczególnie napięte pozostają stosunki chińsko-filipińskie, czego przykładem są powtarzające się konfrontacje w rejonie płycizn Scarborough oraz Second Thomas w archipelagu Spratly.

Ważnym elementem sporu stała się również nieobecność chińskiego ministra obrony Dong Juna podczas spotkania rozszerzonego grona ministrów obrony ASEAN. Pekin zarzucił Filipinom utrudnianie udziału chińskiej delegacji, a przedstawiciel chińskiego ministerstwa obrony Zhang Xiaogang oskarżył anonimowego filipińskiego polityka o naruszanie zasad dyplomatycznych i podważanie otwartego charakteru współpracy regionalnej. W rezultacie Chiny reprezentował attaché wojskowy przy ambasadzie w Manili, a nie minister obrony, co oznaczało obniżenie szczebla chińskiej reprezentacji w porównaniu z poprzednimi latami.

Należy jednak zachować ostrożność w przypisywaniu Filipinom odpowiedzialności za nieobecność Dong Juna. Spotkanie w Cebu zbiegło się bowiem w czasie z ważnym posiedzeniem plenarnym Komitetu Centralnego Komunistycznej Partii Chin, w którym minister miał uczestniczyć. Nie jest wykluczone, że mógł to być główny powód jego nieobecności. Nie przedstawiono również publicznych dowodów potwierdzających chińskie zarzuty dotyczące konkretnych działań Manili. Filipiński minister obrony Gilberto Teodoro oświadczył natomiast, że Pekin otrzymał zaproszenie i możliwość przedstawienia swojego stanowiska, a żadne inne państwo ASEAN nie zgłosiło zastrzeżeń wobec sposobu organizacji spotkania.

Incydent pokazuje jednak, jak głęboka jest obecnie nieufność między tymi państwami. Nawet forum zaprojektowane jako przestrzeń dialogu oraz współpracy wielostronnej staje się miejscem artykulacji wzajemnych oskarżeń. Dla ASEAN stanowi to dodatkowe wyzwanie, ponieważ organizacja stara się utrzymywać inkluzywny charakter regionalnej architektury bezpieczeństwa.

Przebieg spotkania w Cebu uwidocznił podstawowy dylemat ASEAN: w jaki sposób utrzymać centralną rolę organizacji w regionalnej architekturze bezpieczeństwa w sytuacji nasilającej się rywalizacji mocarstw i pogłębiających się sporów między państwami regionu. Z jednej strony ASEAN pozostaje najważniejszą platformą dialogu obejmującą zarówno Chiny, jak i Stany Zjednoczone oraz pozostałych kluczowych aktorów Indo-Pacyfiku. Z drugiej strony jego skuteczność ograniczają różnice interesów członków, przywiązanie do zasady konsensusu oraz brak instrumentów umożliwiających egzekwowanie wspólnie uzgodnionych stanowisk.

Szczególnie istotne jest, że część państw regionu coraz intensywniej rozwija współpracę obronną poza strukturami ASEAN. Proces ten nie musi oznaczać rezygnacji z centralnej roli organizacji, lecz wskazuje na rosnące przekonanie, że mechanizmy wielostronne nie zawsze zapewniają wystarczające możliwości reagowania na konkretne zagrożenia. Z perspektywy Filipin, bezpośrednio zaangażowanych w spory morskie z Chinami, rozwijanie partnerstw z Australią, Japonią i Stanami Zjednoczonymi jest sposobem uzupełniania ograniczonych możliwości regionalnego systemu bezpieczeństwa.

III. RYWALIZACJA CHINY-USA W ASEAN

4 października: amerykański lotniskowiec złożył wizytę portową w Tajlandii. Amerykański lotniskowiec USS George H.W. Bush przybył na tajlandzką wyspę Phuket, rozpoczynając kilkudniową wizytę o charakterze rekreacyjno-portowym po kilku miesiącach intensywnego zaangażowania

operacyjnego na Bliskim Wschodzie. Na pokładzie jednostki znajduje się około 4800 osób. Według marynarki wojennej USA przez ostatnie sześć miesięcy lotniskowiec typu Nimitz wraz z grupą uderzeniową wspierał operację Epic Fury oraz działania związane z blokadą morską. Wizyta ma przede wszystkim charakter odpoczynku i budowania relacji, ale wpisuje się również w szerszą obecność amerykańskiej marynarki wojennej w regionie. Potwierdza to fakt, że we wrześniu inny amerykański lotniskowiec, USS Abraham Lincoln, odbył pięciodniową wizytę w porcie Laem Chabang we wschodniej Tajlandii, z udziałem około 5000 marynarzy i żołnierzy piechoty morskiej.

7 października: zdaniem Kambodży Stany Zjednoczone naciskają na Tajlandię, aby nie eskalowała napięć w rejonie przygranicznym. Premier Kambodży Hun Manet poinformował, że Stany Zjednoczone zaapelowały do Tajlandii o powstrzymanie działań, które mogłyby zaostrzyć napięcia na wspólnej granicy lub wskazywać na próby naruszania kambodżańskiego terytorium. Według jego relacji po spotkaniu z amerykańskim ambasadorem, Sekretarz Stanu USA Marco Rubio rozmawiał ze stroną tajską, wzywając ją do unikania działań eskalacyjnych. Waszyngton miał również potwierdzić poparcie dla porozumienia z Kuala Lumpur, wynegocjowanego przy udziale prezydenta Donalda Trumpa, oraz zaapelować o jego pełne wdrożenie. Hun Manet podkreślił, że Kambodża oczekuje od Stanów Zjednoczonych nie tylko wsparcia politycznego dla porozumienia, lecz także pomocy w doprowadzeniu do rozpoczęcia prac geodezyjnych i delimitacyjnych. Zapewnił przy tym, że jego kraj zachowuje powściągliwość i nie podejmuje działań mających na celu zwiększanie napięć. Mimo tego, że od zawarcia porozumienia prowadzącego do zawieszenia broni upłynęło ponad dziewięć miesięcy, prace nad pomiarami i wytyczeniem granicy nie zostały rozpoczęte, a według strony kambodżańskiej Tajlandia wielokrotnie podawała powody opóźniania spotkania swoich przedstawicieli z ich kambodżańskimi odpowiednikami. Sytuacja ta pokazuje, że samo zawieszenie broni nie przełożyło się dotąd na postęp w rozwiązywaniu sporu. Skuteczność porozumienia z Kuala Lumpur będzie więc zależała przede wszystkim od uruchomienia uzgodnionych mechanizmów technicznych i od gotowości obu państw do przeprowadzenia delimitacji bez dalszego zaostrzania wzajemnych napięć.

8 października: Stany Zjednoczone otworzyły oficjalną linię komunikacji z wojskowym rządem w Mjanmie. Administracja Donalda Trumpa rozpoczęła bezpośrednie rozmowy z ustanowionymi przez juntę władzami Mjanmy, odchodząc tym samym od polityki izolowania wojskowych przywódców, prowadzonej przez Waszyngton po zamachu stanu z 2021 r. Kluczową rolę w nawiązaniu kontaktów odegrał Michael Vance, zastępca sekretarza stanu ds. wywiadu i analiz, który spotkał się w Naypyidaw z Min Aung Hlaingiem, byłym dowódcą armii, a obecnie prezydentem kraju. Rozmowy, będące najwyższym

rangą bezpośrednim kontaktem pomiędzy państwami od czasu zamachu stanu, miały przede wszystkim doprowadzić do uwolnienia amerykańskiego przedsiębiorcy Adama Castillo, zatrzymanego w czerwcu przez władze Mjanmy. Uwolnienie biznesmena stało się również punktem wyjścia do szerszego dialogu, poprzedzonego spotkaniem przedstawicieli obu państw w Tokio w czerwcu. Waszyngton deklaruje, że utrzymuje kontakty z różnymi stronami konfliktu w Mjanmie, a jednocześnie podkreśla konieczność zakończenia przemocy i uwolnienia więźniów politycznych. Głównym praktycznym celem współpracy jest likwidacja ośrodków oszustw internetowych, z których działalność wymierzona w Amerykanów przyniosła straty liczone w miliardach dolarów. Rozmowy obejmowały również możliwość uzyskania przez Stany Zjednoczone dostępu do bogatych złóż ciężkich metali ziem rzadkich. Ewentualna współpraca napotyka jednak poważne bariery, ponieważ znaczna część złóż znajduje się na terenach kontrolowanych przez zbrojne ugrupowania mniejszości etnicznych walczące z rządem wojskowym. Ponadto większe zaangażowanie USA może zostać odebrane przez Pekin jako próba podważenia pozycji Chin w regionie.

14 października: Wietnam i Stany Zjednoczone zbliżają się do zakończenia negocjacji w sprawie porozumienia handlowego. Wicepremier Pham Gia Tuc poinformował, że Wietnam przekazał już Waszyngtonowi ostateczny tekst umowy i oczekuje zapewnienia stabilnego, długoterminowego dostępu swoich towarów do rynku amerykańskiego, kluczowego dla zorientowanej na eksport gospodarki kraju. Negocjacje trwają od ponad roku i mają zapobiec dalszemu zaostrzaniu polityki celnej USA. Administracja Donalda Trumpa zarzuca Wietnamowi, że służy jako punkt tranzytowy dla chińskich produktów, umożliwiając omijanie amerykańskich ceł. Waszyngton podkreśla zarazem, że ewentualna umowa powinna przyczynić się do ograniczenia znacznej nierównowagi handlowej. David Fogel, przedstawiciel amerykańskiego resortu handlu, zwrócił uwagę, że deficyt USA w wymianie z Wietnamem jest największy spośród deficytów odnotowywanych w relacjach handlowych z poszczególnymi partnerami. W okresie od stycznia do sierpnia nadwyżka handlowa Wietnamu wobec Stanów Zjednoczonych przekroczyła 163 mld USD, przewyższając analogiczne wartości dotyczące większych partnerów handlowych, takich jak Meksyk i Chiny. Fogel zasugerował również możliwość rozszerzenia eksportu zaawansowanego sprzętu do zastosowań związanych ze sztuczną inteligencją, choć Wietnam podlega obecnie ograniczeniom w dostępie do najbardziej zaawansowanych technologii USA. Ponadto ambasador Stanów Zjednoczonych w Hanoi Jennifer Wicks wskazała na potrzebę zmian w wietnamskich przepisach dotyczących ochrony danych i ich transgranicznego przekazywania, ponieważ obecne ograniczenia zniechęcają amerykańskie firmy technologiczne do inwestowania.

14 października: Filipiny potwierdziły udział prezydenta USA w spotkaniach w ramach szczytu ASEAN. Prezydent Stanów Zjednoczonych Donald Trump weźmie udział w 49. szczycie ASEAN, który odbędzie się w listopadzie w Manili. Będzie to pierwsza wizyta Trumpa na Filipinach od 2017 r., kiedy kraj ten był gospodarzem szczytu ASEAN w ramach swojego przewodnictwa w stowarzyszeniu. Po zakończeniu spotkań w Manili prezydent Trump uda się do Chin, gdzie weźmie udział w szczycie APEC.

15 października: Filipiny przeprowadziły ze Stanami Zjednoczonymi wspólny patrol w ramach kooperacyjnych aktywności morskich (Maritime Cooperative Activity, MCA). Filipińska marynarka wojenna i straż przybrzeżna wspólnie z amerykańską marynarką wojenną przeprowadziły na Morzu Zachodniofilipińskim 16. edycję dwustronnych aktywności morskich, których celem było zwiększenie interoperacyjności sił obu państw i wzmocnienie współpracy w zakresie bezpieczeństwa morskiego. W ćwiczeniach uczestniczyły filipińskie okręty BRP Miguel Malvar i BRP Melchora Aquino oraz amerykańska jednostka USS Warrior. Program obejmował ćwiczenie mijania się jednostek na morzu, a także zadania związane z łącznością, świadomością sytuacyjną w domenie morskiej i manewrowaniem zespołów okrętowych.

16 października: Stany Zjednoczone przeprowadziły w Tokio kolejną rundę rozmów z rządem Mjanmy. Kontakty te wskazują na stopniowe odchodzenie administracji Donalda Trumpa od polityki izolowania władz wojskowych, z którymi Waszyngton ograniczył relacje po zamachu stanu w 2021 r. Rozmowy w Tokio, prowadzone ponownie przez Michaela Vance'a, zastępcę sekretarza stanu USA ds. wywiadu i analiz, zgromadziły ponad tuzin amerykańskich urzędników. Nie ujawniono jednak, kto reprezentował rząd Mjanmy ani jakie kwestie szczegółowo omawiano.

19 października: Filipiny zacieśniają współpracę w dziedzinie bezpieczeństwa energetycznego ze Stanami Zjednoczonymi. Podczas spotkania w Waszyngtonie ministrowie ds. energii obu państw omówili możliwości współpracy w zakresie skroplonego gazu ziemnego, węgla, energii geotermalnej i jądrowej, a także strategicznych rezerw ropy naftowej oraz naturalnego wodoru. Istotnym elementem rozmów było wykorzystanie amerykańskich doświadczeń w tworzeniu zapasów paliw na wypadek sytuacji kryzysowych i zakłóceń na światowych rynkach. Dla Manili ma to szczególne znaczenie w kontekście dążenia do zapewnienia gospodarstwom domowym i przedsiębiorstwom stabilnych oraz przystępnych cenowo dostaw energii. Współpraca z Waszyngtonem ma również ułatwić rozwój krajowych źródeł energii i wzmocnić zaplecze techniczne niezbędne do realizacji długofalowej strategii energetycznej. W tym kontekście szczególną uwagę poświęcono energii jądrowej. Obie strony omówiły inicjatywy wspierające przygotowania Filipin do

rozwoju energetyki jądrowej, w tym amerykański program budowania infrastruktury instytucjonalnej i technicznej na potrzeby bezpiecznego wdrażania technologii małych reaktorów modułowych. Przedmiotem rozmów było także zorganizowanie misji gospodarczej wspieranej przez amerykańską Agencję ds. Handlu i Rozwoju, która umożliwiłaby filipińskim urzędnikom i przedstawicielom branży bezpośrednie kontakty z amerykańskimi dostawcami technologii oraz ekspertami w dziedzinie finansowania, regulacji i kształcenia kadr.

20 października: Chiny wysłały swoją marynarkę wojenną w odpowiedzi na aktywność amerykańskiego okrętu na spornym obszarze Morza Południowochińskiego. Chińskie dowództwo wojskowe poinformowało o wysłaniu jednostek w celu śledzenia amerykańskiego okrętu USS Charleston, który wpłynął bez zgody Pekinu na wody w pobliżu płycizny Sabina (Sabina Shoal) w archipelagu Spratly. Amerykańska jednostka marynarki wojennej realizowała pierwszą w 2026 r. misję swobody żeglugi (FONOP) na Morzu Południowochińskim. Chińska Armia Ludowo-Wyzwoleńcza uznała obecność jednostki za naruszenie suwerenności i zagrożenie dla bezpieczeństwa morskiego oraz stabilności regionalnej, wzywając Waszyngton do zaprzestania podobnych działań. Stany Zjednoczone nie skomentowały bezpośrednio incydentu, jednak tego rodzaju operacje są zazwyczaj przedstawiane przez amerykańską marynarkę wojenną jako działania na rzecz swobody żeglugi i podważania rozległych roszczeń morskich.

24 października: Filipiny przeprowadziły ze Stanami Zjednoczonymi i Japonią wspólne ćwiczenia w ramach kooperacyjnych aktywności morskich (Maritime Cooperative Activity, MCA). Filipińskie siły zbrojne przeprowadziły na Morzu Zachodniofilipińskim ćwiczenia mające na celu wzmocnienie koordynacji uczestniczących sił w zakresie bezpieczeństwa morskiego, logistyki oraz operacji poszukiwawczo-ratowniczych. Filipiny skierowały do ćwiczeń fregatę BRP Miguel Malvar, śmigłowiec wielozadaniowy AW109, samolot transportowy Cessna C-208B, samolot poszukiwawczo-ratowniczy oraz jednostkę straży przybrzeżnej BRP Gabriela Silang. Stany Zjednoczone uczestniczyły w przedsięwzięciu z wykorzystaniem wielozadaniowego okrętu straży przybrzeżnej USCGC Bertholf i śmigłowca ratowniczego MH-65, natomiast Japonia wystawiła niszczyciel JS Kirisame oraz śmigłowiec patrolowy Mitsubishi SH-60K. Program obejmował ćwiczenia łączności, manewrowanie w szykach, wykonywanie fotografii operacyjnych, kwalifikacyjne lądowania na pokładach okrętów oraz pionowe uzupełnianie zapasów na morzu. Uczestnicy doskonalili również rozpoznanie sytuacji na obszarach morskich oraz współdziałanie podczas akcji poszukiwawczo-ratowniczych. Różnorodność realizowanych zadań wskazuje, że celem manewrów było nie tylko sprawdzenie gotowości operacyjnej poszczególnych

jednostek, lecz także usprawnienie wspólnego reagowania w sytuacjach kryzysowych i zwiększenie interoperacyjności sił morskich trzech państw.

27 października: Malezja zezwoliła na import metali ziem rzadkich przez amerykańską spółkę. Malezyjskie władze wydały pierwsze zezwolenie na eksport surowców ziem rzadkich na podstawie złagodzonych w październiku przepisów, otwierając nowy etap współpracy z amerykańskimi podmiotami w zakresie rozwoju technologii ich przetwarzania. Zgoda przyznana spółce DTEC Mineral and Metal Technology umożliwia wywóz do USA maksymalnie 700 ton węglanu metali ziem rzadkich pochodzącego ze stanu Perak. Surowiec trafi do amerykańskich przedsiębiorstw i instytucji badawczych, które będą testować technologie separacji i rafinacji pierwiastków ziem rzadkich pozyskiwanych ze złóż iłów jonowych w Malezji. W 2024 r. kraj wprowadził zakaz eksportu nieprzetworzonych surowców tego rodzaju, dążąc do ochrony własnych zasobów, choć dopuścił ograniczone dostawy do Chin w ramach pilotażowego projektu wydobywczego w Peraku. Nowe wytyczne umożliwiają warunkowy eksport na potrzeby badań lub dalszego przetwarzania, a ich celem jest rozwój krajowych zdolności rafinacyjnych oraz wykorzystanie rosnącego zainteresowania państw zachodnich dywersyfikacją dostaw. Malezja dysponuje zasobami szacowanymi na około 16,1 mln ton metali ziem rzadkich, jednak nadal brakuje jej technologii niezbędnych do ich wydobycia i przetwarzania na większą skalę. DTEC zamierza w ciągu trzech lat zbudować w kraju zakład przetwórczy, który miałby wspierać rozwój lokalnych kompetencji, technologii i powiązanych gałęzi przemysłu. Według dyrektora generalnego spółka uzyskała również deklarację wsparcia ze strony amerykańskiego Banku Eksportowo-Importowego w sprawie potencjalnego finansowania projektu kwotą do 650 mln USD.

28 października: Stany Zjednoczone zapewniły partnerów z Azji Południowo-Wschodniej o swoim zaangażowaniu w zapewnienie bezpieczeństwa w regionie Indo-Pacyfiku. Podczas dwudniowych spotkań ministrów obrony państw ASEAN i krajów partnerskich w Cebu na Filipinach, sekretarz obrony USA Pete Hegseth podkreślił, że amerykańskie zobowiązania będą realizowane poprzez konkretne działania, w tym poprawę świadomości sytuacyjnej w domenie morskiej, zwiększanie interoperacyjności sił zbrojnych oraz zacieśnianie współpracy między marynarkami wojennymi. Przedstawił podejście Waszyngtonu jako zdecydowane, powściągliwe i jednoznaczne: wystarczająco silne, aby odstraszać działania agresywne, a zarazem pozbawione niepotrzebnej eskalacji oraz demonstracyjnych gestów. Hegseth zaproponował również opracowanie ram współpracy obronnej USA–ASEAN, które miałyby wyznaczać kierunki wspólnych działań w nadchodzących latach.

29 października: Stany Zjednoczone zapowiedziały wsparcie finansowe filipińskiego programu modernizacji sił zbrojnych. Sekretarz obrony Pete

Hegseth spotkał się z filipińskim ministrem obrony Gilbertem Teodoro Jr. na marginesie szczytu ministrów obrony ASEAN Plus w Cebu. Jednym z głównych uzgodnień spotkania była amerykańska deklaracja zwiększenia finansowania na rzecz współpracy w dziedzinie bezpieczeństwa, modernizacji sił zbrojnych oraz poprawy interoperacyjności wojsk w obrębie tzw. Pierwszego Łańcucha Wysp, strategicznego układu wysp rozciągającego się od Japonii, przez Tajwan, po Filipiny. Obaj ministrowie uzgodnili również rozpoczęcie inicjatywy modernizacji systemów dowodzenia i kontroli wykorzystywanych do koordynowania działań sił zbrojnych obu państw. Projekt ma usprawnić bieżącą wymianę informacji, umożliwić skuteczniejszą koordynację operacyjną w czasie rzeczywistym oraz zwiększyć odporność sojuszu na potencjalne zakłócenia.

KOMENTARZ

Rozpoczęcie bezpośrednich rozmów administracji Donalda Trumpa z władzami wojskowymi Mjanmy stanowi istotną zmianę w amerykańskiej polityce wobec państwa pogrążonego w konflikcie wewnętrznym od zamachu stanu z lutego 2021 r. Kontakty na wysokim szczeblu, których widocznym przejawem było spotkanie amerykańskiego podsekretarza stanu do spraw wywiadu i analiz Michaela Vance'a z przywódcą junty Min Aung Hlaingiem, mogą zapoczątkować stopniowe odchodzenie Waszyngtonu od dotychczasowej izolacji Naypyidaw. Motywacje Stanów Zjednoczonych obejmują przede wszystkim zwalczanie oszustw internetowych, uwolnienie zatrzymanych obywateli amerykańskich oraz możliwość uzyskania dostępu do strategicznych złóż pierwiastków ziem rzadkich. Jednak potencjalne korzyści pozostają niepewne, podczas gdy polityczne i humanitarne koszty zbliżenia mogą okazać się znaczące.

Po przejęciu władzy przez wojsko w 2021 r. Stany Zjednoczone nałożyły sankcje na najważniejszych przedstawicieli junty i powiązane z nimi przedsiębiorstwa, a następnie obniżyły rangę dyplomatycznej reprezentacji w Mjanmie. Ostatnie zmiany nie oznaczają jeszcze formalnego porzucenia tej polityki, ale wskazują na gotowość do pragmatycznego dialogu z władzami, które Waszyngton dotychczas traktował jako nieuprawnione. Przełomowym momentem stała się sprawa amerykańskiego przedsiębiorcy Adama Castillo, zatrzymanego w czerwcu 2026 r. w związku z niejasnymi zarzutami. Według doniesień medialnych jego uwolnienie stało się bezpośrednią przyczyną wznowienia rozmów, podczas

których przedstawiciele Mjanmy mieli oczekiwać przede wszystkim kontaktów z amerykańską administracją na odpowiednim szczeblu. Junta wykorzystała zatem sprawę konsularną do uzyskania istotnego ustępstwa politycznego.

Pierwszym deklarowanym obszarem współpracy pozostaje zwalczanie ośrodków oszustw internetowych, które rozwinęły się w Mjanmie w warunkach załamania struktur państwowych i utrzymującego się konfliktu. Działalność tych sieci przynosi wielomiliardowe straty, również obywatelom Stanów Zjednoczonych, a jej ograniczenie stanowi uzasadniony interes amerykański. Dialog z władzami kontrolującymi część aparatu administracyjnego może ułatwić działania operacyjne, choć skuteczność takiej współpracy będzie zależeć od rzeczywistej gotowości junty do zwalczania struktur przestępczych, w tym podmiotów korzystających z lokalnych powiązań politycznych i gospodarczych. Istnieje więc ryzyko, że współpraca zostanie wykorzystana przede wszystkim do poprawy wizerunku władz, bez trwałego osłabienia sieci przestępczych.

Drugim, strategicznie bardziej ambitnym motywem jest dostęp do złóż pierwiastków ziem rzadkich. W warunkach rywalizacji z Chinami, które dominują w wielu segmentach ich wydobycia i przetwarzania, administracja Trumpa poszukuje alternatywnych źródeł surowców niezbędnych dla przemysłu elektronicznego, energetycznego i obronnego. Mjanma posiada znaczne zasoby tych materiałów, szczególnie na północy kraju, w stanach Kaczin i Szan. Jednak właśnie geografia tych złóż stanowi podstawową przeszkodę dla amerykańskich planów. Znaczna ich część znajduje się na obszarach pozostających poza kontrolą junty, w tym na terenach kontrolowanych przez zbrojne ugrupowania mniejszości etnicznych. W tych regionach Pekin dysponuje rozbudowanymi wpływami, a także utrzymuje relacje z lokalnymi aktorami, od których zależy faktyczna dostępność surowców.

Z tego względu możliwość uzyskania przez Waszyngton bezpiecznego i długoterminowego dostępu do złóż pozostaje wątpliwa. Sama współpraca z rządem centralnym nie zapewni kontroli nad terenami wydobycia ani stabilności niezbędnej dla inwestycji. Amerykańskie przedsiębiorstwa musiałyby funkcjonować w środowisku aktywnego konfliktu, rozdrobnionej kontroli terytorialnej oraz rozwiniętej przestępczości zorganizowanej. Co więcej, próba uzyskania dostępu do surowców za pośrednictwem junty mogłaby paradoksalnie zwiększyć zależność Waszyngtonu od pośredników i układów, w których Chiny już odgrywają dominującą rolę.

Najpoważniejszy problem dotyczy jednak politycznych konsekwencji zbliżenia. Min Aung Hlaing, który przejął władzę w drodze zamachu stanu, pozostaje objęty amerykańskimi sankcjami, a jego siły zbrojne odpowiadają za liczne przypadki przemocy wobec ludności cywilnej. Konflikt pochłonął ponad 100 tys. ofiar

śmiertelnych, a około 3,8 mln osób zostało przesiedlonych. Zgodnie z danymi Organizacji Narodów Zjednoczonych ponad dwie trzecie mieszkańców Mjanmy doświadcza wielowymiarowego ubóstwa lub jest zagrożonych jego wystąpieniem. Załamaniu uległy podstawowe usługi publiczne, w tym opieka zdrowotna i edukacja. Utrzymywanie się przemocy, ataki lotnicze na obszary cywilne i placówki medyczne oraz odradzanie się niebezpiecznych chorób zakaźnych sprawiają, że kryzys ma również konsekwencje dla państw sąsiednich.

W tych warunkach przywracanie kontaktów z juntą może zostać odebrane jako sygnał jej stopniowej akceptacji międzynarodowej. Szczególnie niebezpieczny byłby scenariusz, w którym dialog gospodarczy oraz z zakresu bezpieczeństwa poprzedziłby złagodzenie sankcji bez wymiernych ustępstw politycznych i humanitarnych. Mogłoby to osłabić presję na władze, które nie wykazały gotowości do zakończenia konfliktu, a zarazem utwierdzić je w przekonaniu, że współpraca z mocarstwami pozwala przetrwać okres izolacji. Podobną funkcję pełni ofensywa dyplomatyczna Min Aung Hlainga w Azji Południowo-Wschodniej, obejmująca wizyty w kilku państwach regionu i starania o normalizację stosunków z ASEAN.

OŚRODEK SPRAW
AZJATYCKICH
Uniwersytet Łódzki
RAPORTY
OPINIE
DORADZTWO
PIERWSZY W POLSCE UNIWERSYTECKI
THINK-TANK
DORADZTWO POLITYCZNE I BIZNESOWE
ZESPÓŁ Z PRAKTYKĄ W AZJI
www.osa.uni.lodz.pl